

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ

ΕΡΑΜΙΣΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ.

Κατ' ἔτος ἀναβαίνοντα τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως, ἐωράζουν τὰ μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας τὴν ἐπέτειον τῆς ἐνιδρύσεως αὐτῆς ἡμέραν, καὶ κατ' αὐτὴν δίδει μὲν ἡ διαχειρισταμένη τὰ τῆς ἑταῖρίας ἐφορεία λόγον τῶν πράξεών της, ἐκλέγεται δὲ ἄντ' αὐτῆς ἄλλη νέα διὰ ψηφηφορίας. Πλήθος περιέργων καὶ φιλομούσων ἀμφοτέρων τῶν γενῶν συνέρρευσαν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὰ σκιὰς τῶν ἐρειπίων τοῦ Παρθενῶνος, δστις ἐφαίνετο ώς φοιτώμενος πάλιν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους προσκυνητάς του, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀναστὰς ὁ πρόεδρος τῆς ἑταῖρίας Κ. Ι. Ρίζος, ὡμίλησε τὰ ἀκόλουθα.

Κύριοι!

Μοναδικὸν εἶναι εἰς τὴν Ἰζορίαν φαινόμενον ἡ μετὰ εἴκοσι αἰώνας ἀναβίωσις ἐνὸς "Ἐθνους, τὸ ὅποῖον ἔρριψαν ἥμιθανὲς, καὶ κατέβαλον ἐπειτα νενεκρωμένον, καὶ ἄναυδον, καὶ ἀκίνητον βαρεῖαι πληγαὶ κατακτητῶν ἀλλεπαλλήλων.

(ΤΟΜ. ΦΥΔ. Δ.'

Τοῦ Ἐθνους αὐτοῦ ἡ ἀκμὴ ἡτον ὅσον δέξεια, τόσον ὀλογοχρόνιος ἡ παρακμὴ καὶ ἡ ἀγωνία μακρὰ, ἡ πτώσις καὶ ἡ νέκρωσις μακροτάτη, καὶ ἡ ἀναβίωσις τεραστία καὶ ἀπροσδόκητος. Τὸ Ἐθνος αὐτὸ ἔναι τὸ Ἑλληνικόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀναβίωσις αὐτοῦ συνέτεμε τὴν μεγάλην ἀπόστασιν τῶν μεταξὺ αἰώνων, νομίζω, Κύριοι! καὶ εὐλογον καὶ ἀναγκαῖον, ἀνατρέχων ἥδη εἰς τὰς ἀρχαῖας ἐποχὰς τῆς Ἑλλάδος, νὰ προσιμιάσω ἐξ αὐτῶν τῶν προγονικῶν πραγμάτων, ώς ἔχοντων νεαρὰν σχέσιν πρὸς τὰ ἡμέτερα.

"Οταν ἡ Ἑλλὰς κατέθραυσε τοὺς στρατοὺς καὶ τοὺς στόλους τῆς Ἀσίας, τότε αὐτὴ εἶχε δύο λαοὺς ἰσχυροὺς μὲν, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἴσοσθενεῖς, τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. Τότε ἡ δόξα τῶν λαμπρῶν τροπαίων κατέστησεν ἐπικρατεστέραν τὴν φιλοδοξίαν παρὰ τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος καὶ παρὰ τὸ μῆσος κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τότε διὰ τὴν φιλοδοξίαν, οὐδέποτε ἀνεχομένην ἀντίξηλον, συνεκρούσθησαν αἱ δύω πόλεις πρὸς ἀλλήλας, καὶ τὴν σύγκρουσιν αὐτῶν ταύτην ὁ δόλιος καὶ ἄφθονος χρυσὸς τῆς γείτονος Ἀσίας ὑπεξέκαιε καὶ παρέτεινε.

Τότε ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχε μηδὲ Μιλτιάδας, μηδὲ Δεωνίδας, ἢ Θεμιστοκλεῖς, ἢ Κίμωνας, ἢ Ἀριστείδας, ἀλλὰ Περικλεῖς, καὶ Ἀλκιβιάδας, καὶ Ἀγησιλάους, καὶ Ἀνταλκίδας, καὶ Λυσάνδρους. Τότε τὸν Ἡρόδοτον τὸν ἔμουσον ἀπομνημονευτὴν τῶν Ἑλληνικῶν τροπαίων κατὰ τῶν ὅπλων τῆς Βαρβαρότητος, διεδέχθη ὁ Θουκυδίδης, σκυθρωπὸς ἱστοριογράφος τῆς διχοστατούσης καὶ ἀλληλομαχούσης Ἑλλάδος, καὶ ἔκτοτε αὕτη ἀπολισθαίνοντα ἐκ τοῦ ὄψους τῆς ἀληθοῦς εὐκλείας, εἰς τὸ ὄποιον τὴν ἀνεβίβασαν οἱ ἥρωες τοῦ Μαραθώνος, καὶ τῶν Πλαταιῶν, καὶ τῆς Σαλαμῖνος, καὶ τῆς Μυκάλης, δὲν ἔπαυσεν ἐξ ἀσθενειᾶς εἰς ἀσθέτειαν μεταπίπουσα, δὲν ἔπαυσεν ἀμειβούσα ἐξ ἀθλιότητος ἀθλιότητα, καὶ ἐδεσμεύθη τελευταῖον ὑπὸ τοιούτων ἐκπορθητῶν, ὥστε τὴν πόλιν ταύτην, τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, τιμαριωτικὴν εἶχον κληρουχίαν οἱ τῆς Σαυλτανικῆς γυναι-

κωνίτιδος ἀρχιφύλακες, ἐκεῖνα τὰ σύδετεροφυῆ τῆς Νιγριτίας ἀνδράποδα, οἱ πισσοβαφεῖς ἐκεῖνοι Ἀργοι, εἰς τοὺς ὅποιους δὲ ἄγριος ὑμέναιος τῶν βαρβάρων ἐπαναπαύεται.

‘Η Ιζόρια, Κύριοι! ἔχαρακτήρισε πολλὰ συμπτώματα τῆς ποικιλοστρόφου καὶ πολυμόρφου παρακμῆς τοῦ Ἐλληνικοῦ Ἐθνους.

‘Η ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος ἥως εἰς τὴν Σινώπην Ἐλληνίδα πολιν ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ξενοφῶντα κατάβασις τῶν μυρίων, μαχομένων ὀκτὼ μῆνας πρὸς τοὺς ἐπακολουθοῦντας Σατράπας τῆς Περσίας, πρὸς τὰ καθ' ἕδον ἄγρια καὶ ἄλκιμα ἔθνη, πρὸς τὸ ἴσχυρὸν ῥῖγος τοῦ χειμῶνος, πρὸς τὰς δυσχωρίας φαραγγῶν καὶ δασῶν καὶ ὁρέων, πρὸς τὰς δυσπορίας ποταμῶν ἀγεφυρώτων, καὶ πρὸς τὴν σπάνιν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν, ἡ κατάβασις, λέγω, αὐτῇ, δοσον ἀποδεικνύει τοῦ μὲν ἀρχηγοῦ τὴν στρατηγικὴν δεινότητα, τῶν δὲ Ἐλλήνων στρατιωτῶν τὴν καρτέροψυχίαν, καὶ πειθαρχίαν, καὶ γενναιότητα, τόσον δίδει ἀφορμὴν εὐλογωτάτην νὰ συμπεραινωμεν, δποῖα καὶ δποῖσα τότε ησαν τῆς ἀνωμαλίας τῶν Ἐλληνικῶν πραγμάτων, καὶ τῶν διασπαραγμῶν τῶν ἐμφυλίων τ' ἀποτελέσματα, δὶ ἀ οἱ τοιοῦτοι στρατηγοὶ, καὶ στρατιῶται ησαν ἀνωφελεῖς εἰς τὴν Ἐλλάδα!

Εἰς αὐτὰ ταῦτα τ' ἀποτελέσματα δέον ἡμεῖς, καίτοι θαυμάζοντες τὴν στρατηγικὴν καὶ πολιτικὴν τοῦ Ἐπαμεινῶνδα μεγαλοφυίαν, ν' ἀποδώσωμεν τὴν ὑπὸ τῶν Θηβῶν ἀρπαγεῖσαν ἡγεμονίαν τῶν Ἐλλήνων.

‘Η πόλις αὐτῇ τῶν Θηβῶν, ἡ συμμαχήσασα μετὰ τῶν Περσῶν, ὅτε ὑπ' αὐτῶν ἐκινδύνευεν ἡ πανελλήνιος ἐλευθερία, ἔστησε τρόπαια νικῶν ἀλλεπαλλήλων κατὰ τῆς ἀγερώχου Σπάρτης, διέβη ἔνοπλος τὸν μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἀδιαπεραίωτον εἰς ἔχθρικὰς φάλαγγας Εὐρώταν, καὶ προητοίμαζε καὶ αὐτὴ τὴν σμινύην τῆς ἔξολοθρεύσεως καὶ κατασκαφῆς τῆς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ματαίως ὁ Δημοσθένης μὲ τῶν Φιλιππικῶν του τοὺς καταρράκτας ἡγωνίζετο νὰ κατατβέσῃ τὸν ἐμπρησμὸν τὸν ὁ-

ποῖον ὁ Βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων ἔξερρίπιζε κατὰ τὴν Ελλάδος. Ο δημάγογούμενος Ἀθηναϊκὸς λαὸς, δυσκίνητος εἰς τὴν ὀξύτητα τῶν πικρῶν μὲν καὶ φοβερῶν, ἀλλ' ἐπικαίρων καὶ εὐστόχων, συμβουλῶν τοῦ Παιανιέως, ἥδυνετο ἀκροαζόμενος εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τὸν πανηγυρικὸν λόγον τοῦ Ἰσοκράτους, λόγον ἄξιον πρεσβυτικῆς βραδυκινήσιας, λόγον, τὸν ὅποιον ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη κυοφορῶν ὁ Ρήτωρ, ἀνέβαλε τὴν γέννητιν αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ῥητορικοῦ κύκλου τῶν περιόδων, καὶ διὰ τὴν εὑρεσιν τῶν ἀντιθέτων καὶ παρηχήσεων.

Ἄλλ' ὅσον αἱ παρακινήσεις τοῦ Ἰσοκράτους ἦσαν σοφαὶ μὲν, ἀλλὰ βραδύταται πρὸς τοὺς Ἐλληνας, τόσον ἐπικαιρύταται πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐπιστάμενον καὶ ὑπ' ἐχθρῶν νὰ ὠφελῆται. Γείτων οὐτος καὶ ἴσχυρὸς, καὶ μεγαλοπράγμων, καὶ ἐνεργητικὸς, καὶ πάντολμος μονάρχης, ἵδε φάστε οἱ Ἐλληνικοὶ λαοὶ ἦσαν ὑπὸ τῶν μακρῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων ἀπηνδησάτες, ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν τῆς Σπάρτης ἀρχῶν καὶ ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ συστήματος τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν ἔξισον βεβαρυμένοι.

Πόσα καὶ ὅποια δύναται νὰ κατορθώσῃ εἰς τοιαύτας περιστάσεις τοιοῦτος, ὡς ὁ Φίλιππος Ἡγεμών! Καὶ, ἀν εἰς τὴν σύγχρονον ἡμῶν ἴστορίαν βλέπωμεν τοιαύτα νεαρὰ παραδείγματα, πόσην εὔκολίαν ἄρα ἔπειται νὰ είχεν ὁ Μακεδὼν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν μεγάλων σκοπῶν τῆς φιλοδοξίας του τότε, ὅτε τὴν κοινὴν γνώμην, οὖσαν ἀδιερμήνευτον, καὶ ἀμυδρὰν, καὶ ἀνυποστήρικτον, διέστρεφεν εὐκόλως καὶ παρέλυεν εὔκολώτερον ἡγοητεία τῶν μαντείων, φύσει σύμμαχος τῆς αὐθαιρέτου ἔξουσίας, καὶ ἐκ συνθήματος ἀείποτε φιλιππίζουσα.

Συνεκροτήθη μάχη εἰς τὴν Χαιρώνειαν, εἰς ἣν ὁ Φίλιππος ἐνίκησεν ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς Ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Ο Φίλιππος ἔπραξεν ἄλλο τῆς νίκης ἐκείνης ὀλεθριώτερον ἐγένησε τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἐκτότε οἱ Ἐλληνες, ἔξασθενούμενοι βαθμηδὸν τόσους

πιῶνας, καὶ καταπαύμενοι, μόλις ἡσθάνοντο, μόλις ἔσπαιρον, ὅταν ὑπὸ τῆς Ὀσμανικῆς σιδηρίνης χειρὸς ῥαπισθέντες κατεδουλώθησαν.

"Ἐχόντες σκιὰν ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας οἱ Ἑλληνες ἐπὶ Μακεδόνων, καὶ μετέπειτα ἐπὶ Ρωμαίων, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιτετραμένην σκιὰν τελευταῖον ἀφηρέθησαν, ὅταν Νέα Ρώμη μετωνομασθείσα τοῦ Βούζαντος ἡ πόλις, ἐγένετο πολυθρύλλητος καθέδρα τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς ὄποιας πολλοστὸν καὶ παρεωραμένον ἡ Ἑλλὰς ἀποτέλει μέρος.

"Εὰν τῆς Βούζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἡ ἐπικρατοῦσσα γλῶσσα ἔξ ἀρχῆς ἡ Ἑλληνικὴ κατέστη, τοῦτο δὲν ἔγεινεν ως δεῦγμα εὐνοίας καὶ τιμῆς ἔθνικῆς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς Ἑλληνας. Αἱ ιεραὶ βίβλοι τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, αἱ μὲν ἔξυπαρχῆς Ἑλληνιστὶ συντεταγμέναι, αἱ δὲ εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν μετενηνεγμέναις αὐτὴν ταύτην, ως τῆς διαδύτεως τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ως ἀντιρρήσεως κατὰ τῆς πολυθείας, ὅργανον ἀρμοδιότατον καθιέρωσαν. Οἱ δὲ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος καὶ διὰ τὸν ζῆλον πρὸς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, τὴν ὅποιαν ἐναγκαλισθεὶς ἐπροστάτευε, καὶ διὰ τὴν συμπάθειαν πρὸς τὴν ὑπὸ αὐτοῦ Θεμελιωθεῖσαν νέαν Καθέδραν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, κειμένην ἐπὶ τῇ: Ἑλλάδος, ἐπροτίμησε τὴν Ἑλληνίδα γλῶσσαν τῇ: Λατινίδος.

Τῇ: Ἑλληνικῇ: Μούσῃς ὅχι μόνον οἱ Σκιπίωνες, καὶ οἱ Αἰμίλιοι, καὶ οἱ Πομπήιοι, καὶ οἱ Κικέρωνες, καὶ οἱ Βρούτοι, καὶ οἱ Καισαρεῖς ἦσαν ἐγερατεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ Αὐτοκράτορες ἐπειτα ἐδιδάσκοντο αὐτὴν ἐπιμελῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ Νέρωνες, καὶ οἱ Καλλιγόλαι οὐτε βρυχόντο τὴν γλῶσσαν τῶν Ξενοφώντων, ἐξητλωμένην ἀπὸ τῆς Ἰταλίας μέχρι τῆς Αἰγύπτου. Τοιαύτη ἡ τὸν Κύριοι! ἡ ἴσχυς τοῦ κάλλους τῆς Ἑλληνίδος γλώσσης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ τοὺς ἐξουσιαστὰς τῇ: Ἑλλάδος ἐξουσιάζουσα.

Διὶ αὐτοὺς ἄρα τοὺς λόγους, καὶ οὐχὶ πρὸς χάριν καὶ τιμὴν τῶν Ἑλλήνων ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἐξελέχθη παρὰ τῆς

Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν Κυβερνησίν, ἀκόντων καὶ ἀγροούντων τῶν ἴστοριογράφων, ἡ Ἐλληνικὴ γλῶσσα ἐπέπρωτο νὰ στιγματίσῃ.

Η Βυζαντινὴ ἴστορία εἶναι ἀλληλένδετος σχεδὸν, καὶ μακροτάτη σειρὰ πράξεων μωρῶν, καὶ αἰσχρῶς βιαιοτάτων τοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον μετεμφυτευθέντος Ῥωμαϊκοῦ Κράτους. Εἶναι στηλογραφία ἐπονείδιστος τῆς ἐσχάτης ἀθλιότητος καὶ ἔξουθενώσεως τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ σκῆπτρον τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Ῥωμαίων μιανθὲν μὲ δευστοποιὸν μολυσμὸν ἀπὸ τὰς ἀγοστίους χεῖρας τῶν Τιβερίων, καὶ τῶν Ἐλεγαβάλων, καὶ τῶν Δομιτιανῶν, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ λάβῃ διαρκῆ κάθαρσιν ἀπὸ τὴν ἐπίψαυσιν τῆς ἱερᾶς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χειρὸς, καὶ διὰ τοῦτο κατέστη δχὶ νομίμου καὶ κηδεμονικῆς τῶν λαῶν, ἀλλὰ δολερᾶς καὶ ἀρπαγιμαίας καὶ δημοβόρου Ἡγεμονίας σύμβολον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐψηφοπαικτεῖτο ὑπὸ χειρῶν βαρβαρικῶν πρὸ ὄφθαλμῶν τῶν οἰκτρῶν Ἑλλήνων, ἐπικροτούντων εἰς τὴν ὁξυχειρίαν τῶν τοιούτων τῆς νέας Ῥώμης Αὐτοκρατόρων. Διὰ τοῦτο ὑπὸ τοιοῦτον σκῆπτρον αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀνώταται ἀξίαι ἀπενέμοντο εἰς Παφλαγόνας, καὶ Ἰσαύρους, καὶ Κιλικίας, καὶ Ἀρμενίους, καὶ Πέρσας, καὶ Ιλλυρίους, καὶ Γότθους, καὶ βανδάλους. Διὰ τοῦτο οἱ στρατοὶ συνεκροτοῦντο ἐκ τῶν Βαρβάρων αὐτῶν ἔθνῶν, καὶ οἱ στόλοι ὡδηγοῦντο ὑπ' αὐτῶν ὥσταύτως, ἔχοντες μόνον τὰ πληρώματα Ἑλληνικὰ, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς Ὀσμανοκρατίας.

Εἰν̄ ἀδύνατον νὰ μὴ φρίττῃ ὑπὸ δικαίας ἀγανακτήσεως ὁ σημερινὸς Ἑλλην, ἀναγινώσκων εἰς τὰ ἀνέκδοτα τοῦ Καισαρέως Προκοπίου, ὅτι οἱ εἰσπράκτορες καταθλίβοντες τοὺς διαθεσίμους στρατιωτικοὺς μὲ διαφόρους καταχρήστεις, ἀπεκάλουν αὐτοὺς Γραικοὺς ἀνάδρους ὥσπερ οὐκ ἔξὸν [ἐπιφέρει μὲ πολλὴν ἀφέλειαν ὁ Καισαρεὺς οὗτος, ὥσπερ οὐκ ἔξὸν τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὸ παρύπταν τινὶ γενναιῷ γενέσθαι.] Καὶ ως τόσον οἱ ως Γραικοὶ πρεπλακιζόμενοι στρατιωτικοὶ ὑπὸ τῶν ὑπαλλή-

λῶν τῆς Κυβερνήσεως ἦσαν μιγάδες ἐκ βαρβάρων ἔθνων!

Εἰς μεταξὺ τῶν σκηπτούχων αὐτῶν τῆς Νέας Ῥώμης Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐματαιοπόνησεν ἔκθεσιν τῆς Βασιλείου τάξεως, προοιμιάσας εἰς τὸ σύγγραμμα, ὅτι ἡ Βασίλειος Τάξις, ἥτοι αἱ τὴν σήμερον Αὐλικαὶ Τελεταὶ καλούμεναι “εἰκονίζουσι τὴν περὶ τὸ πᾶν ἀρμονίαν καὶ κίνησιν τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ὅτι ἄνευ αὐτῶν τὸ Κράτος ἀρρύθμως καὶ ἀτάκτως φερόμενον, δυσειδὲς καὶ ἀκαλλώπιτον καθοράται.”

Ἐκ τοῦ προοιμίου τούτου εὐκόλως ὁ σημερινὸς Ἐλλην συμπεραίνει, εἰς ὅποιαν ἀθλιότητα ἦσαν οἱ ὑπήκοοι τοιούτων ἡγεμόνων, θεωρούντων τοὺς ἐπὶ τῶν Αὐλικῶν τελετῶν ἀξιωματικοὺς ὡς τοὺς ἀναγκαιοτάτους καὶ τοὺς ὀφελιμωτάτους; τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἐπικρατείας!

Ο αὐτὸς προσθέτει εἰς τὸν αὐτὸν πρόλογον, ὅτι τὰς γνώσεις αὐτὰς τὰς μεγάλας καὶ διακοσμητικὰς τοῦ Κράτους, ἵνα ὡστὶν εὐδιάγνωστοι καὶ σαφεῖς, ἐξέθεσεν εἰς τὴν καθηματηράνην γλώσσαν, δηλαδὴ εἰς φράσιν κατάπυκνον ἐκ λέξεων Δατινικῶν καὶ μιξοβαρβάρων, τὰς ὅποιας οὐδεὶς Ἐλλην βεβαίως ἦτον δυνατὸν νὰ ἐννοήσῃ, ἐκτὸς τῶν ἐπὶ τῶν Αὐλικῶν τελετῶν, καὶ τῶν Πριμικηρίων, καὶ τῶν Δομεστικῶν, καὶ τῶν Νιψιστιαρίων, καὶ τῶν Κουβικούλαρίων, καὶ πολλῶν ἄλλων τοιούτων ἀλλοκότων ἀξιωματικῶν, κυλινδομένων εἰς τὰ προπύλαια τῶν Ἀνακτόρων.

Βαβαὶ τῆς συμφορᾶς, ἐὰν ἡ κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον καθωμιλημένη Ἐλληνικὴ γλώσσα ἥθελεν ἐπεισφρήσει καὶ εἰς τὰς Ἑκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας. Ἄλλ’ ὅχι, ὅχι. Ἡ Θεία πρόνοια διατηρήσασα τὴν Ἐλληνικὴν γλώσσαν διὰ τῶν Ἱεροτελεστιῶν, διὰ τῶν προσευχῶν καὶ διὰ τῶν ὅμνων, τὴν αὐτὴν ύφὴν ἔχόντων μὲ τὴν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ἀπεταμίευσεν αὐτὴν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπελευθέρωσιν.

“Οταν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πτωχαλαζόνος Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων κατετεμαχίσθη ἡ Ἐλλὰς εἰς φεουδικὰς τοπαρχίας Δουκῶν, καὶ Κομητῶν, καὶ Βαρώνων, καὶ Μαρκεσίων, τότε ἡ μακροχρόνιος ἀθλιότης τῶν

Γραικῶν ἥθελεν εἶναι ἀνάλγητος εἰς τὴν μεταλλαγὴν τῶν δορυκτητόρων, ἐὰν οὐτοὶ δὲν ἥσαν ἑτερόθρησκοι καὶ ἐγερόγλωσσοι, καὶ ἥθων καὶ ἔθων ἑτέρων, ἐὰν οἱ χρηστοὶ οὐτοὶ καὶ γενναιόφρονες μὲν, ἀλλ' ὑποτελεῖς δεσποτίσκοι ἡδύναντο νὰ γενῶσιν ἐπωφελεῖς εἰς τὰ ἐλεεινὰ τεμάχια, τὰ ὅποια ἔκαστος αὐτῶν ἔλαχε νὰ ἔξουσιάζῃ. Ἐκτὸς πύργων τινῶν, καὶ αὐτῶν ἐνιαχοῦ φαινομένων, ἐκτὸς πόλεων τινῶν κατηρειπωμένων, ποῖα εὐδιάκριτα ἵχνη ὑπελείφθησαν, ἥ ἥθων, ἥ ἔθιμων, ἥ λέξεων τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνου μῆκος παραταθείστης εἴς τε τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν Εὔβοιαν, καὶ εἴς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα στρατιωτικῆς Λατινοκρατίας;

Τοιούτων τότε ὄντων τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἐνέσκηψεν ὁ πάντων τῶν Χριστιανικῶν Θρόνων κατ' ἀλκορανικὴν ἀνάγκην καταστροφεὺς, καὶ κατεξουσίασε τὴν Ἑλλάδα, καθὼς ὁ ἄναξ ἐνέρων Ἀἰδωνεὺς πλάττεται κυριαρχῶν εἰς τὸν Ἀδην ὑπὸ τῆς μυθολογίας.

Ἄς σύρωμεν μελάντατον σιωπῆς παραπέτασμα ἐπὶ τῶν μεγαλοδύρτων σκηνῶν τῆς τελευταίας μὲν, ἀλλὰ μυσταρτάτης αὐτῆς δουλείας, τῆς ὅποιας ἥ μνήμη εἶναι νεαρὰ καὶ εἰσέτι σπαίρουσα, καὶ ἣς σπεύσωμεν νὰ μεταβῶμεν εἰς πράγματα ἄξια νὰ ἐκφωνηθῶσιν ἐπὶ ταύτης τῆς περικλεοῦς Ἀκροπόλεως.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰώνα, καθ ὃν ἥ Γερμανία προήγαγε τὸν μέγαν Φρεδερίκον, κατὰ τὸν αὐτὸν αἰώνα ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ γυνὴ ἐνδοξοτάτη, γυνὴ, τὴν ὅποιαν Αἰκατερίναν τὸν μέγαν καὶ εὐφυῶς καὶ πρᾶσφυῶς ἐπωνόμασαν. Αὕτη ἥ ἐκ Γερμανίας ὥγεμονίς, διαγνοῦσα ἑαυτὴν ἀξίαν τοῦ Ρωστικοῦ Ἐθνους, ἡτένισε τὰ ἀέτεια αὐτῆς βλέμματα ἐπέκεινα τῆς Ρωσικῆς Ἐπικρατείας πρὸς τὰ Ἐθνη καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Περιδραξαμένη αὕτη μὲ ἴσχὺν Ἡρακλείου χειρὸς τὸ ὑπὸ Πέτρου τοῦ πρώτου τετελεγμένον σκῆπτρον, τὸ μετεχειρίσθη ὡς ράβδον τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἔθαυματούργητε διπλῶς ἀπενάρκωσε μὲν θανατηφόρως τὸ Κράτος τῶν Οσμανειδῶν, ἡλέκτρισε δὲ τὴν λήθαιρον Ἑλλάδα.

Μετούπολυ ὁ Γαλάτης γίγας ἀνέθορε καθ' ὅλον αὐτοῦ
τὸ ἑκατονταόργειον ὕψος, καὶ γενόμενος τῶν δικαίων τοῦ
ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου σημαιοφόρος ἀκαταμάχητος,
μετέβαλλε καὶ κατ' εὐθυωρίαν καὶ πλαγίως πολλαχοῦ
πολλὰ τῆς πρεσβυτικῆς τάξεως τῆς κοινωνίας.

Ταῦτα ἄρα τὰ δύω μεγάλα συμβεβηκότα προοδοποίη-
σαν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ μὲν Ῥωσία ἀδιάπειστα ἐπισυνάψασα τρόπαια κα-
τὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ περισοβοῦσα τὰς νικηφόρους αὐ-
τῆς σημαίας εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας, εἰπε διὰ τὴν
ταυτότητα τῆς ἱερᾶς Ἱρησκείας εἰς τὴν παράλυτον Ἑλλá-
δα "Ἄρον τὸν κρύββατόν σου" ἡ δὲ Γαλλία ἐδίδαξεν
αὐτὴν, πῶς περιπατοῦσα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν της.

Ἐκτοτε βαδίζουσα μὲ στιβαρὰ καὶ ταχέα βήματα πρὸς
τὴν ἔαυτῆς ἀπελευθέρωσιν ἡ Ἑλλὰς, ὥρμησεν αἴφνης, καὶ
λεοντηδὸν εἰς τὸν ἄγωνα κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν δχι μό-
νον μηδὲ προπαρεσκεύασε, μηδὲ εἰχέ τι τῶν ἀναγκαίων
πρὸς ἐπίθεσιν καὶ πρὸς ἀμυναν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐ-
τῆς ἦτο συνεσπειραμένος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ συντηρητι-
κοῦ καλουμένου συστήματος, ὥστε ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων
ἐγένετο καταφανὲς, ὅτι ἡ ἀπροσδόκητος, καὶ μεγίστη, καὶ
ὑπέρτολμος ὄρμὴ τῆς Ἑλλάδος ἐπράχθη κατὰ θείαν βου-
λὴν, τὴν ἀνεξερεύνητον, καὶ τὴν ἄπειρον, τὸ πεπερασμένον
καὶ σφαλερὸν ἔξελέγχουσαν τῆς ἀνθρωπίνης προμηθείας.

Εἰς τοιαύτην ἐποχὴν ἐκραγεῖσα ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστα-
σις, ἐνοδώθη ὑπὲρ τὰς ἀνθρωπίνους προσδοκίας, καὶ πλη-
ρώσασα χάσμα εἴκοσι αἰώνων, συνῆψε μετὰ τῆς Ἑλλά-
δος τῶν νεωτέρων αὐτῆς ἀγωνιστῶν τὴν τῶν Δεωνιδῶν καὶ
Κιμώνων Ἐλλάδα. Καὶ ἐπισυνῆψε μὲν εἰς τοὺς ἐπινικίους
παιάνας τῶν Μαραθωνικῶν καὶ Πλαταϊκῶν τροπαίων τὰς
δοξολογίας τῶν νικῶν τοῦ Βαλτεσίου καὶ τῶν Βασιλικῶν,
προσήρτησε δὲ εἰς τὰ ἀκροστόλια τῆς Σαλαμῖνος καὶ τοῦ
Εύρυμέδοντος τὰ ἡμίφλεκτα τῆς Χίου, καὶ τῆς Σάμου καὶ
τοῦ Καφηρέως ναυάγια.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡμετέρα ἐπανάστασις δὲν ἦτον ἀλλοτρίας

χειρὸς ἔργον ὑποβολιμαῖον, ἀλλ' ὅλη Ἑλληνικωτάτη, ὅλη τείνουσα πρὸς τὴν ἀπέλευθέρωσιν καὶ τὸ αὐθυπόστατον τῆς Ελλάδος, διὰ τοῦτο ἡ συμπάθεια τῶν Χριστεπωνύμων καὶ πεφωτισμένων Λαῶν εὐθὺς ὑπὲρ ἡμῶν συνηγόρησεν. Εὐθὺς κατέπλευσαν εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς λιμένας πολλοὶ Γάλλοι, ἀξιώς τῆς ἔθνικῆς αὐτῶν ἀρετῆς καὶ ἀνδρίας προκινδυνεύσαντες.

Εὐθὺς τὸ Γερμανικὸν ἔθνος ἀπέστειλε δεῦγμα τῆς φιλελληνικῆς αὐτοῦ προθυμίας ἀναμφισβήτητον τὸν στρατηγὸν Νορμάνον, καὶ ἐμακάρισεν αὐτὸν ἔπειτα, διότι Ἰάνατον καλὸν ἔλαχε, μαχόμενος εἰς τὴν Πέταν.

Πολλοὶ ώσταύτως ἄνδρες ἐκ τῆς καλλίστης γῆς τῆς Ἰταλιώτιδος σπείσαντες νὰ γενῶσιν ἔκούσια σφάγια ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀναγεννήσεως, ἀπέδειξαν, ὅτι εἰς τὰς φλέβας τῶν Ἰταλῶν δὲν ἔπαιντε κυκλοφοροῦν τὸ αἷμα τῶν Φαβρικίων καὶ τῶν Ρηγούλων.

"Η δὲν ἥτον ἐν τῶν μεγάλων τοῦ Ἑλληνικοῦ δράματος ἐπεισοδίων ἡ πρὸς τὴν κινδυνεύουσαν περὶ τῶν ὅλων Ἑλλάδα ὄλοσχερῆς τοῦ Βύρωνος ἀφοσίωσις; ἢ τοῦ "Ἀστιγγος καὶ τοῦ Φαβιέρου οἱ ἐπίμονοι ἀγῶνες δὲν μαρτυροῦσι, πόσον δύο μεγάλα Ἔθνη ἐπόθουν τῆς Ἑλληνικῆς ὑποθέσεως τὴν εὑόδωσιν;" Ω! ποσάκις ἀντήχησαν εἰς τὰς αἰθούσας τῶν Γερμανικῶν Πανεπιζημίων αἱ διάπυροι εύχαι τῶν Καθηγητῶν, ἀπὸ Καθέδρας διατεινομένων ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας! Μὲ πόσην ὁργὴν ἐκδικήσεως τὰ παρὰ τὸν Προῦτον Ρωσικὰ τάγματα, κατώδυνοι θεαταὶ τῆς Θραύσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Σκουλένην ὑπὲρ ἔχθρῶν εἰκοσαπλασίων, περιέσφιγγον τὰ πυροβόλα αὐτῶν ὅπλα, καὶ ηὔχοντο νὰ ἐπανέλθωσι τῇ Καρτάλῃ; καὶ τοῦ Ριμνίκου αἱ ἥμέραι!" Ω! πόσας τοῦ περιοδικοῦ Τύπου διατριβάς, πόσους Ποιητῶν ἐλέγους, καὶ πόσων Ἀντιπροσώπων Γάλλων δεινοπαθεστάτους λόγους ἐπροκάλεσαν ἡ ἀποτέφρωσις τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τῆς Χίου καὶ τῶν Φαρῶν ἡ καταστροφή! Πόσαι φιλελληνικαὶ Ἐπιτροπαὶ πολλαχοῦ συνεστήθησαν, πηγαὶ βοηθημάτων ἀέννασι! πόσων πολυειδῶν

εὐποιῶν κατέβαλον ἔρανον οἱ λαοὶ τῆς ὑπερατλαντείου Συμπολιτείας! Πότον ἐνεργητικὴ καὶ εἰλικρινὴς τοῦ Ἑλβετικοῦ Φιλελληνισμοῦ ἔκφρασις ἔγεινε τοῦ Ἐγγάρδου ἡ ἀνένδοτο; μεγαλοψυχίᾳ! "Ω! μὲ πότον καὶ ὅποῖον ἐνθουσιασμὸν τὸ καλὸν φύλον καὶ αἱ Γαλλίδες μάλιστα ἐνήργηταιν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν, πότον τὸ ἄριστον αὐτὸ δημιούργημα ἴσχυε εἰς τὰς πολιτισμένας κοινωνίας, ὅταν ὑπ' εὐγενῶν καὶ γενναίων αἰσθημάτων ἐνθουσιάζεται.

Τίς λαὸς ἄλλος λοιπὸν ἀπῆλαντε τάσην ὑπὲρ ἑαυτοῦ συμπάθειαν ώς οἱ Ἑλληνες; τί ἄλλο Ἐθνος ἡξιώθη, ώς τὸ ἡμέτερον, τοιαύτης καὶ τοσαύτης πανοεθνοῦς σχεδὸν συνδρομῆς καὶ συνηγορίας;

Ἄντικείμενον ἄρα τοῦ πόθου καὶ τῶν εὐχῶν, προσφιλὲς καὶ πολυμέριμνον ἔργον ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Λαῶν ἡ ἡμετέρα ἀπελευθέρωσις, συνάπτει μετ' αὐτῶν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς "Ἀρκτου ἔως εἰς τὴν Μεσημβρίαν, ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς ἔως εἰς τὴν Δύσιν, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς Πόλον ἔως εἰς τὸν ἔτερον, πανταχοῦ, ὅπου εἶναι περικεχυμένον τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

Τοιαύτην στερρότατην συνάφειαν οὐδεμία περίστασις δυσμενῆς δύναται νὺξ διαρρήξῃ. Εἰς τὴν τοιαύτην ἡμῶν εὐτυχίαν οὐδεὶς κρόνειος ὄφθαλμὸς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ. Αἱ συμμαχικαὶ, καὶ πολιτικαὶ, καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις συγεχών; μεταβάλλονται, μεταβαλλομένων τῶν ἀμοιβαίων συμφερόντων, καὶ ἄλλοι ουμένων τῶν περιστάσεων ἀλλ' ἡ μετά τῶν πεφωτισμένων Ἐθνῶν συνάφεια τοῦ ἡμετέρου Ἐθνους εἴκαται σύνδεσμος ἀδιάλυτος, ἔνθεν μὲν τῆς εὐγενοσύνης, ἔνθεν δὲ τοῦ γλυκυτάτου τῆς εὐεργεσίας αἰσθήματος. Τρισευδαίμονες καὶ τρισμάκαρες ἡμεῖς, ἐὰν διατιμῶντες καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἀξίαν τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τὴν τοιαύτης συναφείας, θέλομεν μεταχειρίζεσθαι τὰ μέσα, διὸ ὃν νὰ περισφίγγωμεν αὐτὴν μὲ ἀγκάλας ὑγειῶς αἰσθανομένης εὐγνωμοσύνης.

"Ἐν τῷ προσφιών μέσων εἰς τὸ νὰ διατηρῶμεν τεχνῶν

καὶ ἀκμαιαν αὐτὴν τὴν συνάφειαν εἶναι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Ἐταιρία αὕτη διατηροῦσα μὲν, καὶ ἐπισκευάζουσα τὰ περιστωθέντα τῶν μεγαλοτεχνῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔργα, προάγουσα δὲ εἰς φῶς τὰ μετὰ τῆς φιλοκαλίας διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων κατασροφὰς συγκατωρυχθέντα, ἡ Ἐταιρία, λέγω, αὕτη, δὲν ἥθελεν ὑπάρχει, ἐὰν ἐδούλευεν ἡ Ἑλλάς. Εὰν ἐδούλευεν ἡ Ἑλλὰς ἥθελον ἔρευναὶ οἱ ἐρασταὶ τῆς καλλιτεχνίας τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς ἔρειπεια, ως μνήμας νεκρὰς ἔθνους πρὸ αἰώνων ἐκλελοιπότος, καθὼς ἀνασκάπτουσι τὰς Αἰγυπτιακὰς τῶν ἑκατονταπύλων Θηβῶν ἀρχαιότητας. Ἡθέλον προσπαθεῖ νὰ ἐφεύρωσιν, εἰ δυνατὸν, μηχανὰς, διὸν νὰ μετακομίσωσι τὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Θησεῖον, ώς τοὺς Ὁβελίσκους τῆς Αἰγύπτου.

Ἡθέλον νομίζει τοὺς Ἀγητιλάους, καὶ τοὺς Περικλεῖς, καὶ τοὺς Πελοπίδας, χωρὶς ἀπογόνους, ώς τοὺς Ὀσυμανδύας καὶ τοὺς Σεσώστριας. Ἡθελε δυσφορεῖ ἡ ἀρχαιολογικὴ ὑπερπολυπραγμοσύνη, διότι οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες δὲν εἶχον εἰς χρῆσιν τὴν κατακήρωσιν τῶν νεκρῶν, ὥστε νὰ δύναται νὰ πολυπλασιάζῃ τὴν σήμερον διὰ τῆς λιθογραφίας τὰς μοιμίας τῶν Σοφοκλέων καὶ τῶν Πλατώνων.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἄρα Ἐταιρία εἶναι τῆς Ἑλλάδος τῆς ἐλευθέρας κατόρθωμα. Διὰ τὴν σύζασιν τῆς τοιαύτης Ἐταιρίας ἔκαστον τῶν ἀλλοδαπῶν μελῶν διπλῆν εὐχαρίστησιν συναισθάνεται, καὶ διώτι ἡ Ἐταιρία αὕτη τείνει πρὸς τὸ συμφέον καὶ τὸ κλέος τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ διότι εἶναι ἐν τῶν εὔτυχῶν καὶ μεγάλων ἀποτελεσμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρην καὶ τὸ Ἔθνος αὐτοῦ συνεισέφερεν. Αὐτὸ τὸ διττὸν αἴσθημα ὑπάρχει ζωηρότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν φιλελλήνων, ὅσοι καὶ ἀφορήτων κακουχιῶν, καὶ κινδύνων πολυειδῶν ἀφειδήσαντες, ἐπέζησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν.

Ἐξ αὐτῶν τῶν προσφιλεστάτων ἀνδρῶν βλέπει ὅχι ὀλίγους τρισάσμενος ὁ Παρθενῶν παρισταμένους, καθὸ συνετάίρους εἰς τὸν σημεριὸν τοῦτον σύλλογον, καὶ μεταξὺ αὐ-

τῶν μάλιστα τὸν στρατηγὸν, τὸν ὑπὸ τῆς κοινῆς εὐγνωμο-
σύνης καὶ εὐνοίας περιστοιχούμενον.

Πόσον εὐγενοῦς εὐγνωμοσύνης καλλίστη πρᾶξις θέλει
νομισθῆ, καὶ μὲ πόσην εὔκλειαν θέλει περιβάλλει τὴν νεω-
τέραν Ἑλλάδα ή εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς διὰ πανηγυ-
ρικοῦ τινὸς μνημείου παράδοσις τῆς τοιαύτης ἡμῶν συνα-
φείας μετὰ τῶν πολιτισμένων Ἐθνῶν! Συνάφεια, οἵαν δὲν
είχόν ποτε οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες· συνάφεια ἐκτεινομένη εἰς
τοὺς λαοὺς καὶ τῶν δύων Ἡμισφαιρίων. Τὸ ἀριφραδὲς τοῦτο
εἶδος τῆς Ἰστορικῆς παραδόσεως ὑπετύπωσεν ή κατὰ τὸ
1837 ἔτος τῆς ἐπὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαίδεύσεως Γραμμα-
τείας κοινοποίησις, ὅρίζουσα διὰ τοῦ ἑβδόμου ἄρθρου, ὅτι
“Τὸ ὄνομα ἐκάστου μέλουν; τῇ; Ἐταιρίᾳ, διαμείναντος εἰς
“διάστημα τριετίας, θέλει ἐγγράφεσθαι ἐπὶ λιθίνης στή-
“λης εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου.”

Τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου ἔχουσα ἡ Ἐφορία μίαν
ἐκ τῶν πρώτων αὐτῆς φροντίδων, θέλει σπεύδει νὰ ἐγχα-
ράττῃ καθ' ἐκαστον ἔτος, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ παρόντος, ὅχι
μόνον τὰ ὀνόματα τῶν τακτικῶν, καὶ ἀντεπιστελλόντων
μελῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ πανταχοῦ ἐπι-
τίμων συνεταίρων.

Συνιστῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου εἰς τὸν ζῆλον
τῶν ἐκλεχθῆσομένων εἰς τὴν σημερινὴν συνεδρίασιν νέων
μελῶν τῆς Ἐφορίας, δὲν νομίζω πιθανὴν τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι
ἡ φιλαυτία εἶναι ἐν τῶν ἐλατηρίων τῆς τοιαύτης μου προ-
θυμίας. Ἡ χεὶρ τοῦ γλύπτου, ἡ μέλλουσα νὰ ἐγκολάψῃ εἰς
στήλην τόσα ὀνόματα μνήμης ἄξια, ἀς αφήσῃ τὸ ἐμὸν εἰς
τῶν τέκνων μου τὴν φιλοστοργίαν, ἥτις θέλει τὸ ἐγχαράξει
ἐπὶ τοῦ τάφου μου.

Παυσαμένου τοῦ Κ. Ρίζου, προέβη ὁ Κ. Α. Ρ. Ραγκα-
βῆς, Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρίας, καὶ ἀποτείνων τὸν λόγον
πρὸς τοὺς παρευρισκομένους, εἶπε τὰ ἀκόλουθα.

“Οταν ώς πομπεύουτες τὰ παλαιὰ Παναθήναια, πέμπτον ἥδη ἐπετείως συνερχόμεθα ὑπὲρ τὰς σήμιας τῆς Ἀθηνᾶς, ἀς συγχαίρωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, Κύριοι, διὰ τὸ ἔθνικὸν ἔργον τὸ ὅποιον ἐπερατώσαμεν, καὶ σεμνυνόμενοι ἀς ἐπιδεικνύωμεν εἰς τοὺς ἔρευνητὰς; καὶ ἐκτιμητὰς τῆς ἡθικῆς τῶν ἔθνων κατασάσεως, τὸ ἄπταιστον τοῦτο γνώρισμα ἔθνους τείνοντος πρὸς τὰ πρύτανις, τὴν αὐτόματον καὶ ἀπρόκλητον λέγω πρόνοιάν του ὑπὲρ τῶν συντεινόντων πρὸς τιμην καὶ πρὸς δόξαν του. Ἄφ' ὅτου κατετέθη τῶν πολέμων ἡ σπάθη, ἀνοι φίλοι τῆς ἀνθρωπίνης προύδουν ἐξέλαβον ως τάφων σιγῆν τὴν δι' ἀλληλομάχων συστημάτων σιωλήην μὲν ἀλλὰ σταθερύν μας πορείαν πρὸς τὸν ἀλάνθαστόν μας προορισμὸν, καὶ νομίσαντες τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ φύλου λαμπρὸν ἀλλὰ φροῦδον ὀνείροπύλημα, ἐστράφησαν πρὸς τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Νεῖλον νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὸ Κοράνιον πρὸς ἔξενγένισιν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἀς ἐπιστήσωσι τὴν προσοχήν των ὅχι εἰς τὴν νεκρὰν ἐπιφάνειαν ἢτις ἀπλοῦται εἰς τελματώδη ἀκινησίαν, μόλις ὑποφρίσσουσα ως καὶ ὅτε ἥθελε δόξει εἰς σπανίας ριπάς τοῦ ἀνέμου, ἀλλ' εἰς τὸν ἐνδόμυχον ἔθνικὸν βίον, ὅστις φωράται ἀεικίητος καὶ γύνιμος πανταχοῦ, καὶ θέλουν νοήσει ὅτι ἡ ζωτικὴ τῆς Ἑλλάδος ἵκμας, ἢτις ἐπὶ τῶν ἀγώνων μας ἀνέδιδε δάφνιας ἐπιτικίους, κυκλοφορεῖ καὶ ἐπὶ τῆς εἰρήνης ἀκόμη καὶ κοσμεῖ τὸ ἀρχαῖον στέλεχος μὲν ἔθαλλες κλάδους. Ναὶ, Κύριοι, εἰς τοὺς κρίνοντας καὶ κατακρίνοντας τὴν Ἑλλάδα διὰ φαινόμενα εἰς τὰ ὅποια πολλάκις αὐτὴ δὲν ἐνέχεται, ἀς ἐπιδεικνύωμεν τὸ ἔθνικὸν σέβας μας πρὸς τὰ σεβάτμια ταῦτα μνημεῖα, τὸ ἔθνικὸν φρόνημα ὑπὲρ ἐλευθέρων θεσμῶν, ὑπὲρ εὐνομίας καὶ τάξεως, τὴν γενικὴν ἀνάθεκτον πρὸς τὴν παιδείαν ὅρμὴν, καὶ τὰς συνελεύσεις μας ταύτας; εἰς τὰς ὅποιας δὲν μᾶς φέρει σχοινίον μεμιλωμένον, ἀλλ' ἡ συναίσθησις καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθῶς συμφέροντος, καὶ ἀς τοῖς λέγωμεν “ἰδοὺ τὸ ἔθνος.” Τὴν ἀκαδημίαν συνέστησεν εἰς Γαλλίαν πρὸς αἰωνίαν δόξαν αὐτῆς μεγαλε-

πήβολον ὑπουργοῦ πνεῦμα. Ἀντ' αὐτοῦ, τὸ μεγαλεπῆ βολον ἔθνικὸν πνεῦμα συνέστητεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διαφόρους. ἐπιστημονικὰς Ἐταιρίας, ὅλην ἀκαδημίαν.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ μὲ διαφόρους ἀντιπαλαίουσα δυσχερεῖας, καὶ ἴδιως μὲ τὴν τῶν πόρων τῆς πενιχρότητα, ἀναλογιζομένων πρὸς τὸ γυγαντιαῖον καὶ τὸ δαπανηρὸν τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον προτίθεται, ἐντελῆ μὲν ἐπιτυχίαν ἔλπιζε ἀπὸ μόνην τὴν σταθερὰν τῶν μελῶν τῆς ἐπιμονῆν, καὶ ἀπὸ τῆς διαρκείας τῆς τὸ πολυετὲς, ἀλλὰ καὶ ἥδη καυχᾶται ὅτι ἔξετέλεσέ τινα οὐχὶ λόγου ἀνάξια, καὶ ὅτι ἐκ τῶν μικρῶν δρμωμένη συνετέλεσε καὶ κατὰ τὸ παρὸν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὴν Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας τὸν πλουτισμόν.

Πέρυσιν εἶχον ἐν συνόψει ἐκθέσει εἰς τὴν συνελθοῦσαν Ἐταιρίαν δσα ἀπ' ἀρχῆς μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἴχον πραχθῆ ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν μνημείων, ἄξια τῶν πρασδοκιῶν ὅλων τῶν πεφωτισμένων φίλων τῆς ἐλευθερίας μας. Κατὰ δὲ τὴν παρούσαν περίοδον ἡ Ἐταιρία ἐπεμελήθη τὸ κατὰ δύναμιν τῶν τε ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος λειψάνων.

Οἱ πύργοι τοῦ Κυρρήστου, τοῦ ὁποίου ἐπὶ τῶν παρελθουσῶν περιόδων ἥρχισεν ἡ ἀνασκαφὴ, εἴναι ἥδη ὅλος καταφανής, ἐκαθαρίσθη μέχρις ἐδάφους, περιετειχίσθη μετὰ τῶν σωζομένων γλυπτικῶν τεμαχίων του, ἐκλείσθη μὲ πύλην κατάλληλον, καὶ ἀπεδόθη μὲν ὅλος εἰς τὴν περιέργειαν τῶν φίλων τῆς ἀρχαιότητος, ἐπροφυλάχθη δὲ καὶ ἀπὸ τὰς βεβηλώσεις καὶ φθορὰς τῶν ἀπειροκάλων. Πρὸς μεσημβρίαν τοῦ πύργου τούτου ἐκτείνεται τοῖχος ἀρχιλος ἐφαπτόμενος τῆς κυκλικῆς τοῦ πύργου δεξαμενῆς, καὶ διαιρῶν ἐνταῦθα τὴν πόλιν εἰς δύο ἀνισοῦψῆς μέρη, τὰ ὅποια πιθανῶς ἐκοινώναν μετ' ἀλλήλων διὰ μεγάλης τινὸς ἀναβάθρας. Ἡθελεν εἰσθαι μέγας τῆς πρωτευούσης καλλωπισμὸς, καὶ ὁ ἥδη ὡς εἰς φρέαρ τεθαμμένος πύργος ἥθελε διαπρέπει ἐπ' ἵστοπέδου ἐπιφανείας πρὸς κύσμον τῆς πάλεως, ἀν τὸ ἀρκτικὸν ἢ κατώτερον ἥμισυ τῆς περὶ αὐτὴν

(ΤΟΜ. ΦΥΛ. Δ.'

47.

πλατείας ἀνεσκάπτετο ὅλον, καὶ ἂν ἡ πόλις εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνελάμβανε τὴν ἀρχαίαν μορφήν της. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὑπερβαῖνον τὰς δυνάμεις τῆς Ἐταιρίας, εἶναι καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς ξένον, ως ἀφορῶν τῆς πόλεως τὴν εὐπρέπειαν, ἡ δὲ Ἐταιρία δύναται μόνον νὰ ἐκφράσῃ εὐχὴν ὅπως ἡ νεώστι εἰς τὴν δημοτικὴν διοίκησιν ἐνιδρυούμενη ἀρχὴ φιλοτίμως ἐνεργήσῃ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην, ἐγκαταλείπουσα εἰς τοὺς συμπολίτας της ἄξιον μνημεῖον τῆς ἔξουσίας της.

Καὶ εἰς προηγουμένας συνεδριάσεις ἐγένετο ἥδη λόγος περὶ τῶν προσπαθειῶν τῆς Ἐταιρίας ὑπὲρ ἀνασκαφῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Βάκχου, καὶ τῶν προσκόμμάτων εἰς τὰ ὅποια εἶχε προσκρούσει. Ὄπο τὴν τυραννίαν ἦτις τὰ πάντα ταπεινοὶ καὶ σμικρύνει, τὸ στάδιον ὅπου ἐδοιχοδρόμουν αἱ Μοῦσαι ἐπωλήθη ως ἀγρὸς σιτοφόρος, καὶ ἀπητεῖτο νὰ ἔξαγορασθῇ δὶς ἀργυρίου τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο ἔδαφος τῆς αἰώνιότητος. Τοῦτο ἔγινεν. Οἱ ἀγρὸι, ως καὶ πέρυσιν εἶχον ἀγγείλει, ἔξηγοράσθη, καὶ ἡ ἀνασκαφὴ ἥρχισε κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος δαπάνη τῆς Ἐταιρίας. Ἀλλὰ μετὰ διηφόρους ἀποπείρας, λυπηρὰ βεβαιότης διεδέχθη τὰς παλαιὰς προσδοκίας μας. Ἅς ἐλπίσωμεν ὅτι οἱ δουλικοὶ χρόνοι δὲν κατίσχυσαν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας, καὶ ὅτι νέοι πρυτάνεις ποιήσεως θέλουν ἀνεγείρει νέους της δραματικῆς θρύνους εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον θέατρον δὲν ὑπάρχει πλέον! Τάφροι βαθέως ἀνορυχθεῖσαι πρὸς πολλὰς διευθύνσεις ἀνεκάλυψαν πανταχοῦ καταστροφὴν, πανταχοῦ τὸν γυμνὸν βράχον μαρτυροῦντα ὅτι ἔξελιπε μέχρις ἵχνους τὸ μέγα σχολεῖον εἰς τὸ ὅποιον ἔξηγενίζετο ὁ λαδὸς ὁ ἔξεγενίσας τὴν οἰκουμένην. Οἱ σατράπαι κατέστρεψαν τὰ μνημεῖα μας διὰ νὰ οἰκοδομήσουν φρούρια καὶ ἀνάκτορα ἐπρεπε νὰ καταστρέψουν καὶ τὸ ἔθνικὸν φρόνημα τῶν Ἑλλήνων, καὶ αἱ οἰκοδομαὶ των ἥθελον εἰσθαι πάγιαι.

Ἄλλο μνημεῖον μεγαλοπρεπὲς, εἰς τοῦ ὅποιου τὴν οἰκοδομὴν δὲν ἔξηρκεσαν αἰῶνες ὄλοκληροι, ἀλλὰ τὸ ὅποιον ὀλίγοι χρόνοι δουλείας ἥρκεσαν διὰ τὰ κατεδαφίσουν, τὸ

*Ολύμπιον, ἐνησχόλησθε μετὰ ταῦτα τὴν Ἐταιρίαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ μεγαλούργημα τοῦτο τῆς γλυπτικῆς ἀπετετανώθη διὰ νὰ παρέξῃ ἄσβεστον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος ἐφ' οὐ ἵστανται αἱ τὴν σήμερον εἰς μεγαλοπρεπῆ μόνωσιν καὶ καθαρὰν γραμμῶν συμμετρίαν παραμεινασαι δλίγαι στῆλαι αὐτοῦ, περικυκλοῦται ἀπὸ τοῖχον ἀρχαῖον καὶ στερεὰς ἀντηρίδας, αἴτινες αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς καὶ ἀνεξ αρτήτως τοῦ ἐπωκοδομημένου ναοῦ εἶναι περίεργον ἀρχιτεκτονικῆς ἀντικείμενον. Τοῦ τοίχου τούτου πολλοὶ λίθοι εὑμεγέθεις καὶ τακτικῶς λελαξευμένοι είχον καταπέσει εἰς τοὺς πέριξ ἀγροὺς, καὶ ἡ Ἐταιρία προϊδούσα ὅτι αἱ ἐπήρειαι τοῦ χρόνου ἥθελον αὐξῆσει τὸ ἄπαξ γεγονός ῥῆγμα, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκευάσῃ αὐτὸ, καὶ εἰκοσιτριῶν δοκῶν τεθεισῶν δαπάνη τῆς ἑταιρίας εἰς τὴν ἀρχαίαν των θέσιν, ἡ ἀνατολικὴ δλη πλευρὰ τοῦ ὑποστηρίγματος τούτου ἀνεκενίσθη ἐν καιρῷ, καὶ δύναται ν' ἀψηφήσῃ πολλοὺς αἰῶνας ἀκόμη.

Εἰς τὴν ἄμμον τῆς Μεγαρικῆς ὄχθης κατέκειτο λουόμενον ἀπὸ τῆς Νισαίας τὸ κῦμα, φθειρόμενον ἀπὸ τὴν Ιαλασσίαν ἄλμην, κ' ἐκτεθειμένον εἰς νυκτερινὴν ὑφαίρεσιν παραπλέοντός τινος εὐλαβοῦς φιλαρχαίου, ἄγαλμα γυναικείον, ἀναστήματος κολοσσαίου, καὶ ἐποχῆς τῆς λαμπρότερας ως πρὸς τὴν τέχνην. Εἶναι πιθανὸν ὁ τοσοῦτον ἀκριβολόγος περὶ τὰ ἱερὰ, καὶ ὁ τὰ πρώτιστα τῶν ἐν Μεγάροις ἐν πρὸς ἐπαριθμῶν Παυσανίας [α] νὰ παρέλειψε τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ἐν τῶν καλλίστων ἀναμφιβόλως ἀφ' ὅσα εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἀπήντησεν; Εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἀγάλματος τούτου φαίνονται ἵχνη πτερῶν περιαιρεθέντων, οἱ δὲ πόδες του εἶναι ὑποδεδεμένοι. Τὸ πρῶτον εἶναι ἔμβλημα γνωστὸν τῆς Νίκης, ως δὲ πρὸς τὸ δεύτερον παρατηρεῖσμεν ὅτι εἰς τὸ ἀνάγλυφα τὰ περὶ τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸν τῆς Ἀπτέρου Νίκης, μία ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐπειργασμένας νίκας, τῆς ὅποιας διακρίνονται καθαρῶς οἱ πόδες, φαίνεται

(†) Πάνσταν, Λττ.

ὑποδεδεμένη ἡ μᾶλλον ὑπολύουσα τὴν ὑπόδεσίν της, σιμφώνως ἵσως μὲ τὴν ὅλην ἀλληγορίαν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς ἀποθύθεισης τὰ πτερά της καὶ τῆς δεσμευθείσης εἰς τὸ ἄζυ τῶν Μαραθονομάχων θεᾶς, δηλούσα καὶ αὐτὴ διὰ τούτου ὅτι ἡ Νίκη ἀφιχθεῖσα ἅπαξ εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπολύεται, ως μὴ ἔχουσα νὰ ὁδοιπορήσῃ μακρύτερον. Τὸ προκείμενον λοιπὸν ἄγαλμα, ως φέρον ἔχνη πτερῶν καὶ ὑπόδεσιν, ἥτις φαίνεται οὖσα ἐπίσης ἐν τῶν ἐμβλημάτων τῆς ἀεὶ ὁδοιπορούσης Νίκης, εἶναι ἵσως τὸ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, τῆς ὅποιας τὸ ἱερὸν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Μεγάρων, ὅθεν καὶ αὐτὸ πρό τινων μόνον ἐτῶν μετηνέχθη εἰς τὸν αὐγαλάν. Καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ διὰ τὸ ἔξοχον τῆς τέχνης αὐτοῦ δὲν ἔπρεπε τὸ ἀριστούργημα τοῦτο νὰ παροραθῇ φθειρόμενον καὶ ἄγνωστον εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν. Διὰ τοῦτο μετακομισθὲν ἐκ Μεγάρων εἰς Ἀθήνας, ἐζήθη ὑπὸ τῆς ἑταιρίας εἰς ὑψηλὸν βάθρον πλησίον τοῦ Θησείου εἰς τόπον καταφανῆ, καὶ πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πλατείας ἐκείνης, καὶ πρὸς εὐχερεστέραν ἐπίσκεψιν τῶν φίλων τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς τέχνης.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐνίργησεν ἡ ἑταιρία ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑκτὸς ἀρχαιότητας δὲν παρημέλησε. Δυτικῶς τοῦ λιμένος τῆς Μουνυχίας [τὸν Πασᾶ Λιμανίου] κείνται ἐπὶ τοῦ λόφου ὅστις κατέχει τοῦ δήμου Μουνυχίας τὴν θέσιν ἐρείπια ναοῦ δωρικῆς τάξεως, τὰ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι τὰ τοῦ ναοῦ τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος, ἡ τὰ τοῦ Βενδιδίου, ἄλλου ναοῦ τῆς αὐτῆς θεᾶς, διότι Βενδις καλεῖται ἀπὸ τοὺς Θρᾷκας ἡ Ἀρτεμις. Ἀλλο λόγου ἄξιον οἰκοδόμημα δὲν ἀναφέρουν οἱ ἀρχαῖοι εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ μὲν μνημονεύει ὁ Παυσανίας, τὸ δὲ, ως παρακείμενον εἰς τὸ πρῶτον, ὁ Ξενοφών. Περὶ τὰ ἐρείπια ταῦτα ἡ ἑταιρία ἐνίργησεν ἀνασκαφὰς μὲ τὴν ἐλπίδα ἵσως εὗρη τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος τοῦ ναοῦ καὶ τινα πλείονα λείψανα τῶν στηλῶν του, κ' εὐτυχῆσῃ ν' ἀνεγείρῃ πάλιν αὐτόν. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαί της ἀπέβησαν μάταιαι, κ' ἐξακολουθήσασ· ὃσον ἐνεδέχετο τὰς ἀνασκαφὰς χωρὶς ν' ἀ-

παντήση τι λόγου ἀξιον, παρηγέθη τῆς ἐργασίας τάντης ώς ἀτελεσφορίτου, κ' ἔστρεψε τὴν προσοχήν της πρὸς σπουδαιότερα.

Ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐρείπιον ἀρχαιότητος, κατασραφεῖσα μὲν καθ' ὁν καιρὸν αἱ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἦνθουν ἡ ἀνεφύοντο, διὰ δὲ τῆς εἰκοδομῆς της τοὺς ἡρωϊκοὺς παριστῶσα αἰώνας καὶ τὴν τέχνης προελλήνιον ἐποχὴν, ἡ πόλις τῶν Μυκηνῶν ἦτον πρὸς τοὺς ἀρχαίους περιπητὰς ὅ, τι σήμερον εἶναι ὅλη ἡ Ἑλλὰς πρὸς τοὺς νέους, λείφανον ἡρωϊκῶν ἀναμνήσεων, στάδιον συζητήσεων καὶ εἰκασιῶν, ἀντικείμενον θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ. Ὁ ἀναβαίνων τὸν λόφον τῶν Μυκηνῶν αἴρεται ἄνω τῆς ζώνης τῆς πεζῆς ἵστοριας, ὁμηρικῆς ποιῆσεως αὖρα τὸν περιπνέει καὶ ὁ φυνταστὸς κόσμος τῶν μύθων ἐγείρεται πέριξ του. Αἱ ἐπιπολάζουσαι εἰς τὴν ἔρημον τὴν ὅποιαν διατρέχει σκιαὶ εἴναι ἡ τοῦ Εὐρυσθέως καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος οἱ ἀρχιτέκτονες οἱ ἀνεγείραντες τὰ τείχη τὰ ὅποια καταμετρᾶ εἴναι οἱ Κύκλωπες. Πρὸ τριάκοντα τριῶν αἰώνων τὰ φύκοδόμησεν ὁ Περσεύς. Ὁ Ἀγαμέμνων τὰ ἐδόξασε μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ μὲ τὸν θάνατόν του φέχετο ἡ ἐφήμερος δόξα των. Εἰς τὸν Μαραθῶνα ἔπειμψαν ὅγδοικοντα μαχητὰς, ἀλλ' οἱ Ἀργεῖοι ἐφθόνησαν καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦτο σημεῖον ζωῆς τῆς ψυχορράγουσης πόλεως, καὶ πορθήσαντες αὐτὴν τὴν κατέσρεψαν. [a] τάφων σιωπὴ πλανάται ἔκτοτε ἐπ' αὐτάς· ἡ ἴσορια τὰς ἑλησμόνησε, καὶ ὁ Στράβων ἀρνεῖται καὶ τῶν ἐρεπίων των ἀκόμη τὴν ὑπαρξίαν. Ἀλλ' αὐτὰ, ἀψηφήσαντα τοὺς αἰώνας, σώζονται ώς τὸ πρωτότυπον τῶν ἐρειπίων, ώς τὸ σεβασμιώτερον τῶν λειψάνων πρὸς τὸ ὅποιον προσέρχεται τεθλιμμένος ὁ διαβάτης.

Ἡρώων ὀλίγαι μὲν ἐν ὅμμασι, αἱ δ' ἔτι λοιπαὶ

Πατρίδες οὐ πολλῷ γ' αἰπύτεραι πεδίων,

Οἶνος καὶ σὲ, τάλαινα, παρερχόμενός γε Μυκήνην

*Εγνων, αἰπολίου παντὸς ἐρημοτέραν,

(a) Κατὰ τὰ 468 π. χ. ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου

Διπολικόν μένυμα· γέρων δέ τις, ἡ πολύχρυσος,
Εἶπεν, Κυκλώπων τῇδ' ἐπέκειτο πόλις. (α)

"Αν δέ ξένος μὲν θρησκευτικὴν εὐλάβειαν πατή τὴν γῆν εἰς
τὴν ὅποιαν εἰς ἔκαστον βῆμα ἀπαντᾶ ἐγκεχαραγμένον ἀνὰ
ἐν τῇσι ἴστορίαις μνημόσυνον, ἀλλὰ μοναδικὸν κ' ἐκπληκτι-
κὸν φαινόμενον ἀπαντᾶ τὴν πόλιν τῆς ήρωικῆς ἐποχῆς,
τὴν τέχνην τῆς κυκλωπικῆς φιλοκαλίας, καὶ ὑπὸ ξένου τε-
νὸς πόθου ἐπείγεται νὰ ὑποκλέψῃ τὸν νοῦν τῶν ἀρχαίων
ἔκεινων φιλοτεχνῶν εἰς τὰ ἔργα των, καὶ νὰ μαντεύσῃ πῶς
ἔσκεπτοντο καὶ ἥσθανοντο πρὸ τρισχιλίων χρόνων οἱ ἄν-
θρωποι. "Αν πολλοὶ πολλάκις ἐπεσκέφθησαν κ' ἐμελέτη-
σαν τὰ λείψανα ταῦτα, μ' ὅλον τοῦτο ἔμειναν ἀκόμη πολ-
λὰ περὶ αὐτῶν ζητήματα ἄλυτα, καὶ τὸ ὑπόγειον κωνι-
κὸν οἰκοδόμημα, τὰ κοινῶς λεγόμενον "τάφος τοῦ Ἀγαμέ-
μνονος" εἶναι ἀκόμη ἴστορικὸν πρόβλημα. 'Ἐπὶ τῇσι ὑπό-
πτου τυραννίας αἱ ἐπιτόπιοι ἔρευναι δὲν ἐδύναντο νὰ εἴναι
πλήρεις, καὶ ἡ ἑταῖρία ἀνέλαβε νὰ συντελέσῃ τὸ κατὰ δύ-
ναμιν διὰ νέων ἀνασκαφῶν εἰς τὴν διευκρίνισιν τῶν ἀμφι-
βαλλομένων περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ συ-
στήματος τοῦ ὑπογείου ἔκεινου οἰκοδομήματος, καὶ νὰ
σχολιάσῃ τρόπον τινὰ διὰ πραγματικῶν διδομένων τὰ ἴσο-
ρικὰ περὶ αὐτοῦ διδόμενα, τὰ ὅποια ἐν κεφαλαίῳ εἴναι τ'
ἀκόλουθα.

"Ο Πανσανίας μεταξὺ τῶν ἔρειπίων τῶν Μυκηνῶν ἀνα-
φέρει [β] τὸν τάφον τοῦ Ἀτρέως καὶ τῶν ἐπανελθόντων ἐκ
Τροίας μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ φονευθέντων ὑπὸ τοῦ
Ἀγγίσθου, προσέτει τὸν τάφον τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὸν τοῦ
ἥνιόχου του Εύρυμέδοντος καὶ τὸν τοῦ Τηλεδάμου καὶ Πέ-
λοπος. 'Εκ τούτου τὸ δνομα τάφος τοῦ Ἀγαμέ-
μνονος ἐδόθη κοινῶς εἰς Ἑν, τὸ μέγισταν καὶ μόνον ἐντε-
λῶς γνωστὸν ὑπόγειον οἰκοδόμημα παρὰ ταῖς Μυκῆναις, τὰ
δ' ἄλλα [διότι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λόφου σώζονται καὶ ἄλλα ὅ-

(α) Ἀλφείου Μιτυληναίου.

(β) Κορωθ. 15.

μοια] ἐθεωρήθησαν ως οἱ τάφοι τῶν λοιπῶν τοὺς ὅποίους ὄνομάζει ὁ Παυσανίας. Οἱ στηρίζοντες τὴν ἰδέαν ταύτην προτείνουν τὸν στίχον τοῦ Δοφοκλέους [α], λέγοντος διὰ τῆς Χρυσοθέμιδος περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Ἄρχαῖον τάφον κολώνης ἀκραι
καὶ αἰνιτομένου ὅτι ὁ τάφος οὗτος ἔκειτο ἐπὶ λόφου.

Άλλ' ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἡ πόλις Μυκῆνῶν ἥρχι-
τεν ἥδη νὰ παρακμάζῃ ἀμέσως μετὰ τὸν Θάνατον τοῦ Ἀγα-
μέμνονος, ἐπὶ τοῦ ὅποίου καὶ μόνου κυρίως ἥκμασε, καὶ ὅτι
ὁ Θουκυδίδης, ὅστις ἥτον σχεδὸν σύγχρονος τῆς καταρο-
φῆς τῆς δυσπιστεῖ διὰ τὴν μικρότητά της πρὸς ὅσα ὁ
Ομηρος εἶχε ψάλλει περὶ αὐτῆς [β], δικαιούμεθα νὰ πι-
στεύσωμεν ἄρα ὅτι ἡ πόλις ἔξετείνετο ἀπὸ τῶν ἥδη σωζό-
μένων τειχῶν της μέχρις ἐπέκεινα τοῦ ὑπογείου οἰκοδομή-
ματος; Τούτου δὲ μὴ ὄντος, ἡ ἰδέα περὶ τοῦ τάφου τοῦ
Ἀγαμέμνονος καταστρέφεται ἀφ' ἑαυτῆς, διότι κατὰ τὸν
αὐτὸν Παυσανίαν ὁ Ἀγαμέμνων ἐτάφη ἐντὸς τῶν τειχῶν.

Άλλ' ἔκτὸς τῶν τάφων ἀναφέρει ὁ Παυσανίας εἰς Μυ-
κήνας καὶ “ ὑπόγαια οἰκοδομήματα Ἀτρέως καὶ τῶν πα-
δῶν, ἔνθα οἱ Θησατροί σφισι τῷν χρημάτῳν ἥσαν.” Ὁταν
ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ [γ] περιγράφει τὸν Θη-
σαυρὸν τοῦ Μινύου μὲ τοὺς λόγους τούτους “ λίθου μὲν
εἴργασται, σχῆμα δὲ περιφερὲς ἔστιν αὐτῷ, κορυφὴ δὲ οὐκ
ἔστι ἄγαν ὀξὺ ἀνηγμένη, τὸν δὲ ἀνατάτῳ τῷν λίθῳν φάσὶν ἄρ-
μονίαν παντὶ εἶναι τῷ οἰκοδομήματι,” ἀναγκαζόμεθα νὰ
όμοιογήσωμεν ὅτι αἱ λέξεις αὐται ἐφαρμόζονται ἐντελῶς
εἰς τὸ σχῆμα τοῦ προκειμένου οἰκοδομήματος, τὸ ὅποιον
καὶ λίθινον καὶ περιφερὲς εἶναι, καὶ ἡ κορυφὴ αὐτοῦ δὲν
λίγης εἰς ὀξὺ, διότι ἡ διατομή του ἀποτελεῖ σχῆμα παρ-

(α) Δοφοκλ. Ἡλέκτρ.

(β) Ο Θουκυδίδης ἐγεννήθη 471 π. χ. αἱ Μυκῆναι κατηδαφίσθησαν 468 π. χ. ἐξωρίσθη δὲ ὁ Θουκυδίδης ἀπὸ τὰς Ἀθήνας 423 π. χ. καὶ τότε ἥρχισε καὶ τῆς ἱστορίας του τὴν συγγραφήν.

(γ) Παυσ. Βοιωτ. λη.

βολοειδές. Διαφέρουν δὲ κατὰ τοῦτο τὰ δύω οἰκοδομήματα, ὅτε τοῦ μὲν ἐν Ὁρχομενῷ [ἄν ὁρθῶς νοοῦμεν τοῦ Παυσανίου τὴν ἔκφρασιν] ὁ ἀνώτατος λίθος εἶναι ὡς θόλου ψαλίς, συνδέουσα καὶ συνέχουσα τὴν ὅλην οἰκοδομὴν, τὸ δὲ ἐν Μυκήναις, ὡς συγκείμενον ἐξ ὄριζοντίων δόμων, οἵτινες μόνον προκύπτουσιν ἐπαλλήλως κατά τι μέτρον διὰ ν' ἀποτελέσωσι τὴν καμπύλην, λαμβάνει ὅλην τῆς ἀντιστάσεώς του τὴν δύναμιν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κυκλικῆς τῶν λίθων του διαθέσεως καὶ τοῦ ἐπισεσωρευμένου ἀκόμη χώματος, καὶ ἐπομένως ὁ ἀνώτατος λίθος ἐπίκειται μόνον ἐπὶ τῶν λοιπῶν χωρὶς οὐδὲν νὰ συνδέῃ, καὶ ἐθραύσθη μᾶλιστα χωρὶς νὰ παραβλαφθῇ ἡ στερεότης τοῦ οἰκοδομήματος.

Ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως ταύτης ἀδιστάκτως δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ οἰκοδόμημα τὸ ὅποιον ὁ Παυσανίας καλεῖ Θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως, καὶ τὰ ἄλλα τὰ παρακείμενα καὶ δμοια μετ' αὐτοῦ, οἱ Θησαυροὶ τῶν νιῶν του. Διὰ τούτου δὲν θέλομεν νὰ διισχυρισθῶμεν ὅτι ἡ ἐπὶ Παυσανίου παράδοσις ἡτον ἀληθής, καὶ ὅτι ἀν ἐδυνάμεθα ν' ἀνατρέξωμεν τοὺς αἰώνας τῆς ἀρχαιότητος δὲν ἡθέλαμεν ἀνακαλύψει ἄλλην τὴν ἀληθῆ χρῆσιν τῶν ὑπογείων. Ὁρειχάλκινοι ἥλοι καλύπτουν ἀκόμη σήμερον εἰς συμμέτρους ἀποστάσεις τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ οἰκοδομήματος ἐπιφάνειαν, καὶ εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι συνεῖχον χάλκινα πέταλα καλύπτοντα ὅλην ἐσωτερικῶς τὴν οἰκοδομὴν, καὶ δίδοντα εἰς αὐτὴν σχῆμα χαλκοῦ πίθου ἀντεστραμμένου. Δὲν εἶναι ἀρα τοῦτο πιθανὴ ἐρμηνεία τοῦ ἄλλως παραλόγου μύθου τοῦ Εύρισθέως [α], ὅστις ἰδὼν τὸν Ἡρακλέα ἐπανερχόμενον μὲ τὸν κάπρον ἐπὶ τῶν ὅμων, τὸν ὅποιον κατέβαλε, “καὶ φοβηθεὶς, ἔκρυψεν ἑαυτὸν εἰς χαλκοῦ πίθον;” Εἰς τὸ Ἀργος, ὅπου πιθανὸς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐπεκράτει τὸ αὐτὸν ἀρχιτεκτονικὸν σύστημα, ὁ Ἀκρίσιος κρύπτει τὴν Δανάην εἰς κατάγαιον οἰκοδόμημα καὶ χάλκεον θάλαμον, κατὰ Παυσανίαν καὶ

Ἄπολλόδωρον [α], ἐν χαλκοδέτοις αὐλαῖς, . . .
 ἐν τυμβήρει Θαλάμῳ, ὃς ποιητικῶς ἐκφέρει τὸ
 πρᾶγμα διΣοφοκλῆς, [β] turris ahenea, κατ' Ωράτιον[γ].
 Τπὸ τοὺς μύθους τούτους πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν ἵσως
 τὰ ὑπόγεια ταῦτα οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων δείγματα δι-
 εσώθησαν εἰς Μηκύνας, καὶ τὰ ὅποια ἵσως νὰ ἥσαν κατὰ
 τὸ πνεῦμα τῆς κυκλωπικῆς οἰκοδομῆς, διότι τῆς αὐτῆς φύ-
 σεως εἶναι, ἀν καὶ κατ' ἄλλας βάσεις φύκοδομημέναι, αἱ ὑ-
 πόγειοι τῆς κυκλωπικῆς Τίρυνθος σποαλ, ἵσως δμοια νὰ ἥ-
 σαν οἰκοδομήματα οἱ ὑπόγειοι θάλαμοι τῶν θυγατέρων τοῦ
 Προίτου εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, καὶ συγγενῆ ἔργα εἶναι τὸ
 Μεμνόνιον [δ] καὶ αὐταὶ αἱ πυραμίδες τῆς Αἴγυπτου, ἣτις
 δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τῆς κυκλωπικῆς τέχνης πατρίς
 διότι ἀν οἱ Κύκλωπες ἦλθον ἐκ τῆς Περσίας εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα [ε], ἀλλ' ἡ Περσία ἐλάμβανε τοὺς ἀρχιτέκτονάς της
 ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον [ζ].

Τινὲς ἡθέλησαν νὰ διαμφισθῆτήσουν τὴν τόσην ἀρχαιό-
 τητα τῶν οἰκοδομημάτων ἀντῶν [η], διῆσχυριζόμενοι ὅτι
 ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν ἔδύνατο νὰ παραγάγῃ τοιαῦτα θαύμα-
 τα πρὸ τοῦ Δαιδάλου, ὅσις πρῶτος ἔφευρε τὸν πέλεκυν, τὸν
 πρίονα, τὸ τρύπανον, τὸν γωνιομέτρην καὶ ἄλλα [θ]. Ἀλλ'
 ἀν δὲ Δαιδαλος δὲν ἦτον προσωπόποιησις ἀπλῇ τῷν πλα-
 στικῷν καὶ τεκτονικῷν τεχνῶν, ἀποδοθεισῶν συλλήθδην εἰς
 εὑφυῆ τινα λιθοξόον, ὅστις πρῶτος ἀπήλλαξε τὴν Ἑλληνι-
 κὴν τέχνην τῷν Αἴγυπτιακῷν τῆς σπαργάνων, εἶναι πιθα-
 γὸν οὐχὶ μόνον ὁ πέλεκυς καὶ τὸ τρύπανον, ἀλλὰ καὶ πολ-

(α) Παυσ. Κορινθ. 23. Ἀπολλόδ. B. 4.

(β) Σοφοκλ. Αντιγ. 943.

(γ) Ωρατ. Βιβλ. Γ. φδ. 16.

(δ) Descript. de l'Egypte antique. V. II, pt. 39.

(ε) Ο σχολιαστὴς τοῦ Εὐριπίδου λέγει ὅτι εἰς Κύκλωπες ἦλθον ἀπὸ τὴν Συρίαν, ἣτις ἦτον Μηδοικὴ ἐπαρχία.

(ζ) Διόδ. B.

(η) Goguet, de l'origine des lois 2 p. s. 205.

(θ) Πλίν. φυσ. ιστορ. VII.

(ΤΟΜ. Γ.' ΦΥΛ. Δ.')

λα ἄλλα ἐντελέστερα ἔργαλεῖα τὰ μὴ ἵπηρχον γνωστά πρὸ τοῦ οἰκοδομήσαντος εἰς Κρήτην τὸν Λαβύρινθον, εἰς Σικελίαν τὴν κολυμβήθραν, δὶς ἡς ἐξερεύνητο μέγας ποταμὸς εἰς τὴν Θάλασσαν, τοῦ κρεμάσαντος φρούρια εἰς καθέτους κρημνοὺς, καὶ τόσα ἄλλα θαυμαστὰ φιλοτεχνήσαντος [α]; Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲ Δαίδαλος ἐδιδάχθη παρὰ τοῖς Λιγυπτίοις, καὶ οἱ εἰσαγαγόντες οὗτοι τὴν κυκλωπικὴν τέχνην εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγιώριζον τὴν χρῆσιν τῶν ἔργαλειών.

Ἄλλα καὶ ἀν αἱ περὶ τῆς ἐποχῆς ἡῶν οἰκοδομημάτων τούτων εἰκασίαι αὐται ἥθελον ἔχεσθαι τὸν πιθανότητος, ἡ λύσις τῶν ζητημάτων περὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς οἰκοδομῆς τῶν ἔξαρταται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῆς γνῶσιν τοῦ γενικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ τῶν κανόνος, ὅστις διὰ μόνης τῆς ἀντιπαραθέσεας διαφέρων τοιούτων οἰκοδομημάτων, ἀν ἥτο δυνατὴ, ἥθελε γίνει κατάληπτος. Τούτο σκεφθεῖσα ἡ ἑταῖρα, ἀπεφάσισε ν' ἀνασκάψῃ ἐν ἀκύμη τῶν ἐν Μυκήναις οἰκοδομημάτων, καὶ μέττα ταῦτα αὐξηθέντων τῶν πόρων τῆς, καὶ τὸν ἐν Ὁρχομένῳ θησαύρῳ τοῦ Μινύου. Οὕτως ἔχουσα πλεονας τοῦ ἐνδε συγκρίσεως ὅρους, θέλει ἀνακαλύψει τὴν γενικὴν οἰκοδομικὴν πούτην μέθοδον, τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀρχιτέκτονικῶν κοσμημάτων τῶν, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ καθέκαστα, τὰ ὅποια θέλουν σαφηνίσει ὀλόκληρον τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκείνην τῆς τέχνης περίουδον [β]. Ἡ ἐκτέλεσίς τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἀνετέθη ὑπὲν τῆς ἑταῖρίας εἰς τὸν Κ. Ἔφορον τοῦ Μουσείου, ὅστις μετέβη ἐπιτοπίως, μὲ τὴν παραγγελίαν ν' ἀνορύξῃ τὸ πλησιέστερον εἰς τὴν πύλην τῶν Μυκηνῶν ὑπόγειον οἰκοδόμημα, τοῦ ὅποιους ἡ κορυφὴ μόνον φαίνεται, ὅριζοντιας

(α) Διάδ. Δ. 77 καὶ 78.

(β) Κατὰ τὰ 1832 ὁ σεβάσμιος φίλος μὲν Θείρσιος, τὸν ὅποιον συνώδευον, ἐνήργησεν ἐπὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως ἀνασκαφὴν, καὶ εὗρε τὸ ἔδαφος αὐτοῦ, συγκείμενον ἐκ λείου καὶ σκληροῦ τινος μίγματος ἐρυθροῦ.

ἀποκεκομένη, καὶ τὸ ὁποῖον ἀκόμη ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων κα-
λεῖται Βαρβαρωνύμως Χαζνές. Τὴν ἀνασκαφὴν αὐτοῦ
ἐπεχειρήσεν ὁ Βελή πασᾶς, ὅχι ἀπὸ φιλαρχαῖον ἀλλ’ ἀπὸ
φιλοχρήματον κινούμενος ξῆλον, καὶ ἐγκατέδιπεν ἀτελῆ,
ἀπελπισθεὶς· νὰ εὑρῃ Θησαυρὸν τὸν ὁποῖον ἡ κοινὴ τῷ ὑπέ-
υχετο ἐπωγυμίᾳ. Τὸ πάχος τῶν λίθων τοῦ οἰκοδομήματος
τούτου εἶναι κατὰ ἐν τρίτον ἔλασσον ἀπὸ τὸ τοῦ ἡμετέρου
Θησαυροῦ, καὶ τιθανῶς καὶ τὸ ὑψός καὶ ἡ διάμετρος αὐτοῦ
κατ’ ἀναλογίαν. Τοῦ μεγαλού Θησαυροῦ ὀλόφερηρον τὸ ἐμ-
βαδὸν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς τριάκοντα περίπου χι-
λιάδας ἄγγλικῶν κυβικῶν ποδῶν [αἱ], ἐπομένως τὸ χῶμα
τὸ ὁποῖον ἔμελλε ν΄ ἀτασκάψῃ ἡ ἑταῖρία, δύναται, ὡς δύτος
μικροτέρου τοῦ δευτέρου τούτου Θησαυροῦ, καὶ ὡς ἐλλει-
πούσης τῆς κορυφῆς του, νὰ ἀκτιμηθῇ εἰς 20, 000· πόδ. κυβ.
Ο Κ. "Εφορεις ἴδων τὸ ἔργον ἐκ τοῦ πλησίου, καὶ ἀναλογι-
σάμενος ὅτι δέν ἥθελεν ἀποτερατωθῆν πρὸ τῆς γενικῆς ταύ-
της συνεδριάσεως, ἦτις ἥγγιζεν, ἐπροτίμησεν αὐτὸ μὲν γ΄ Ἀ-
ναβάλη καθ' ἣν εἶχε πληρεξουσιώτητα, μέχρι τῆς προσε-
χοῦς περιόδου, ὅταν ἐδύνατα νὰ γίνῃ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῆς
καὶ ἄλλης τινὸς θέσεως, ὅπου πιστεύεται, ὅτι ὑπάρχει κε-
χωσμένος ἄλλος ἀκέραιος θησαυρὸς, ἐπεχείρισε ὁ ἀμέσως
τὴν ἀτασκαφὴν ἄλλων μικροτέρων λιθίνων κύκλων, οἵτινες
ἔφαινοντο ὡς κορυφαὶ ἀποκεκομέναι θησαυρῶν ἐλασσόνων.
Ἄλλὰ προβάς πόδας τινὸς κατὰ βάθος, ἐπεισθῇ ὅτι οἱ λι-
θοὶ αὗται ἀσυμμέτρως καὶ πολυγόνως λελαξευμένοι κείν-
ται πλησίον ὁ. εἰς τοῦ ἄλλου εἰς μίαν μόνην σειρὰν, χαρίε-
τινος ἄλλης βάσεως ἡ ἐποιειδομῆτρις, ὡς οἱ δρυιδικοὶ πε-
ριέργον, διότι ἀνακαλύπτει ἄλλην τάξιν μνημείων, καὶ δίδει
εἰς νέα συμπεράσματα ἀφορμήν. Δὲν θέλω τρλμήσει νὰ ἔ-
ποφέρω κατεσπευσμένην κρίσιν περὶ αὐτῶν. 'Αλλ' εἴναι

(α) "Υπελογισμίθα διὰ τὸ προχειρίτερον τὸ ἐμβαδὸν τοῦ θησαυροῦ
τούτου ὡς ἐντελοὺς κώνου τοῦ ὄπαίου ἡ μία θιάμετρος τῆς βάσεως εἴναι
47' 6", τὸ δὲ ὑψός 50' ἀγγ.

γνωστὸν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐπεφύλαττον τὸ κυκλικὸν σχῆμα εἰς τοὺς τάφους τῶν ἔξαιρέτως. Δὲν δικαιούμεθα γὰ πιστεύσωμεν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ Μυκηνῶν, ἀφ' ὅτου μετήνεγκεν ὁ Δαναὸς τὸν Αἰγυπτιακὸν βίον εἰς Ἀργολίδα; Ἀλλὰ πρὶν ἡ ἀποφανθῶμεν θετικῶς καὶ περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ὑπογείων οἰκοδομημάτων, ἀς περιμείνωμεν τὰς παραπτέρω ἀνασκαφὰς εἰς τὴν ἐπομένην περίοδον.

— Ἀλλ' ἡ εὑρεσίς μόνον αὗτη δὲν ἥρκει εἰς τὴν ἑταῖρίαν, ἥτις ἀνέθετο εἰς τὸν Κ.^{α)} Εφορον καὶ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ σχεδὸν καβάρισιν τῆς γνωστῆς τῶν λεόγτων πύλης, τοῦ μοναδικοῦ καὶ περιέργου τούτου λειψάνου ἰδιαιτέρας τῆς γλυπτικῆς ἐποχῆς. Τὸ φρούριον τῶν Μυκηνῶν ἐθεωρεῖτο ὅπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ἔργον κυκλωπικὸν, διὰ τοῦτο οἱ ποιηταὶ τὸ ἀπακλοῦν οὐ ράνια τείχεα [α], κυκλωπίων πόνον χειρῶν [β], κυκλώπων θυμέλας [γ], κυκλώπιδας ἐστίας [δ], κυκλώπων βάθρα [ε] καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλὰ τὸν ἀρχαϊκὸν χαρακτῆρα φέρουν καὶ τὰ σωζόμενα τείχη του, καὶ ὁ ἐξ ἀλλεπαλλήλων ἀπύργωντειχισμάτων τρόπος τῆς ὀχυρώσεως του, καὶ ἴδιως αὐτὴ ἡ πύλη μὲ τὸ τριγωνικόν της ἐπίθεμα, σχῆμα σύνηθες εἰς τὴν κυκλωπικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ὡς ἀπαντώμενον καὶ εἰς τὴν μεγάλην καὶ εἰς τὴν μικρὰν θύραν τοῦ θησαυροῦ καὶ εἰς τῆς Τίρυνθος τὰς ὑπογείους στοάς. Ο Γέλλιος, καὶ ὁ Δείκιος κατ' αὐτὸν, ἥθέλησαν νὰ ἔξηγήσουν τῆς πύλης τοὺς λέοντας καὶ τ' ἄλλα κοσμήματα ὡς λατρείας σημεῖα. Ἀλλὰ καὶ ἀνυπόστατος ἀν φαίνηται ὁ δισχυρισμὸς οὗτος, οὐχ ἥττον εἶναι ἡ πύλη αὕτη ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἀξία ὡς προϊὸν τέχνης τῆς ὅποιας εἶναι δεῖγμα μοναδικὸν, καὶ πολλάκις ηὐχήθησαν οἱ περιηγηταὶ νὰ ὑπῆρχε τις προνοῶν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν λειψάνων, ὅστις ν' ἀνασκάψῃ αὐτὴν. Τοῦτο ἔπραξεν ἡ ἑταῖρία, καὶ ἴδου ποίας δυνάμεθα νὰ δώσω-

α) Εὔριπ. Ἡλέκτρ. 1158 (β Εὔριπ. Ἰφι. ἐν Λιδ. 1500,

γ) Δύτοθ. 152, (δ) Εὔριπ. Ἰφιγ. ἐν Ταυρ. 845.

ε) Εὔριπ. Ἡρακλ. μεωρόμ. 949.

μεν περὶ τῆς πύλης πληροφορίας. Τὸ πλάτος αὐτῆς εἶναι εἴς ἀγγλ. πεδ. τὸ δὲ ὑψος τῆς εἶναι δυσανάλογον πρὸς τὸ πλάτος, μόνον δηλ. 11' 3". Εἰς τοῦτα ἵσως ὑπεχρέουν τοὺς τότε οἰκοδόμους αἱ μονόλιθοι ἔκατέρωθεν παραστάδες, καὶ πιθανῶς καὶ τὸ σχῆμα τῶν στρεφομέγουν κλεισιάδων μὲ τὰς ὁποίας ἡ πύλη ἐκλείετο, ώς τοῦτο τεκμέρεται ἀπὸ τετράγωνον ὅπῃν κατὰ τὸ μέσον τοῦ οὔδον, ὃπου ἐστηρίζετο ὁ κίων περὶ τὸν ὅπον ἐστρέφοντο τὰ θυρώματα, καὶ ἀπὸ ἔλλας ὅπας κατὰ τὰς γωνίας καὶ τὸ μέσον τῶν παραστάδων ὃπου ἐνηρμόζοντο οἱ μοχλοί. Τέλος ἐπὶ τοῦ οὔδον φαίνονται αὐλακες παράλληλοι μὲ τὴν τῆς πύλης διεύθυνσιν, ἢ διὰ τινα ἴδιαίτερην τρόπον καθ' ὃν ἡνοίγοντο καὶ ἐκλείοντο τὴν θυρώματα, ἢ διὰ τὴν ἐκροήγη τῶν ὑδάτων ὅταν αὐταὶ εἶναι κεκλεισμέναι. Ἀκριβέστεραι παρατηρήσεις καὶ καταμετρήσεις τοῦ μνημείου τούτου δύνανται νὰ γίνωσιν εἰς τὸ ἔξης ἀπὸ τοὺς φιλαρχαίους περιηγητὰς, εἰς τοὺς ὅποιους ἐφιλοτημήθη ἡ ἐταιρεία νὰ εὐκαλύψῃ τὴν προσπέλασίν του.

Ταῦτα μὲ μικροὺς πόρους ἐνεργήσασα κατὰ τὸ παρελθόντος ἡ ἐφορεία, ἐνόμισε προύργιαί τατατον συγχρόνως ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν τῆς ἐταιρίας μελῶν, καὶ 44 νέα μέλη προσετέθησαν εἰς τοὺς καταλόγους της, τινα μὲν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, πολλὰ δὲ καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καταγραφέντα ἐπιμελείᾳ γού Κ. Ν. Δραγούμη. Ἐνταῦθα χρεωστῶν προσθέσω ὅτι ἡ ἐταιρία σεμνύνεται ἐγκαταριθμήσασα μεταξὺ τῶν μελῶν της; ως ἐπίτιμον πρόεδρον καὶ τὴν Α· Β. Ἄγγλοτητα, τὸν πρίγγιπά Μαξιμιλιανὸν τῆς Βαυαρίας, διάδοχον τοῦ ἐστεμένου προστάτου τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ ἀδελφὸν τοῦ φυσικοῦ προστάτου τῆς ἐταιρίας μας. Ἡ ἐφορεία προσέτι πεποιθυῖα ὅτι πράττει κεχαρισμένως πρὸς ὑμᾶς, Κύριοι, καὶ ὅτι ἀποτίνει Ἑλληνικὸν ὄφλημα, παρεκάλεσε τὸν στρατηγὸν Φαβιέρον νὰ δεχθῇ ἀντεπιστέλλοντος μέλους δίπλωμα. Οσάκις συνερχόμεθα ὑπὸ τὰς ἀρχαίας στήλας εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἂς ἀφήνωμεν μίαν θέσιν κενὴν μεταξύ μας διὰ τὸν πρόμαχον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ αὐτῶν, ώς οἱ παλαιοὶ ἄφηνον εἰς τὰς φά-

λαγγάς των κενήν νὴν θέσιν τοῦ Μιλτιάδου, καὶ ἂς χωρᾶς μεν πρὸς τοῦ πατριωτικοῦ ἔργου μας τὴν εὐόδωσιν ἄριστον ἔχοντες οἰωνὸν τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς προμάχους τῆς ἐλευθερίας μας.

Ἡ ἐφορεία ἐσκέψθη ἀκόμη ὅτι ἡ ἐπίτευξις τοῦ σκοποῦ μας, ὡς ἐνδιαφέροντος ἴδιας τὴν ἐπιστήμην, ἔξαρταται οὐκ ὀλίγοις ἀπὸ τὴν εὔνοιαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ πεπαιδευμένων, διὰ τοῦτο παραγγελίᾳ αὐτῆς ἔγραψα πρὸς ἓν τῶν ἐπισημοτέρων, τὸν Συνταγματάρχην Κ. Λείκιον, ἐπικαλούμενος τὴν συνέργειάν του, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ὁ μύστης οὗτος τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ὅστις μακρόθεν ποδηγετεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος μας, δὲν θέλει περιῆδει τὰς προσπαθείας μας ὑπὲρ αὐτοῦ ἔκεινου τῷ σκοπῷ πρὸς ὃν ἔτεινον αἱ προσφιλέστεραι τῆς ζωῆς του μελέται, καὶ θέλει κινήσει ὑπὲρ τῆς ἑταῖρίας τῆς φιλέλληνος Ἀγγλίας τὴν προσοχὴν· Τοιαύτας προσφωνήσαιεις δύναται ν' ἀποτελήῃ ἡ ἑταῖρία καὶ εἰς τὸν Ἑλληνα τὴν ψυχὴν Θείρσιον, καὶ εἰς τὸν σοφὸν Βοίκιον, καὶ εἰς τὸν Γεράρδον καὶ ἀλλαχοῦ εἰς ἄλλους ἡγήταρρας τῆς φιλολογικῆς κοινωνίας, πεποιθυῖα ὅτι οἱ τραφέντες μὲν γνήσιον τῶν Μουσῶν γάλα εἶναι φίλοι τῆς μητρὸς τῶν Μουσῶν, τῆς Ἡλλαδος.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίοδον τάυτην ἔχομεν νὰ ἐπιδείξωμεν τεκμήρια πολλοῦ λόγου ἄξια τῆς ὑπὲρ τῶν προσπαθειών μας συμπαθείας πολλῶν πεπαιδευμένων.

Ο Κ. Βοίκιος ἐπρόσφερεν εἰς τὴν ἑταῖρίαν τὸ περὶ Ναυτικοῦ τῶν Ἀθηγῶν πόνημά του.

Ο Κ. Μιχ. Δ. Γκίκας ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν εἰς Βλαχίαν, καὶ φίλος τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν, τρίτομον παλαιὸν Γεωγραφίαν τοῦ Κατανέζίχου, καὶ λιθογραφήματα ἀρχαίων χρυσῶν σκευῶν ἀνακαλυφθέντων εἰς τὴν Βλαχίαν,

Ο Κ. Β. Σιλιμάννος τὴν Ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, τῆς ὥποιας εἶναι ἐκδότης.

Ο Κ. Ούμβέρτος ἐκ Γενέβης ἔγγειρίδιον Ἀραβικῆς

ενυδαταλέξεως, καὶ ἀνάλεκτα Ἀραβικὰ, τὰ ὅποια ἔξε-
δωκεν.

‘Ο Κ. Βισκόντης ἐκ Νεαπόλεως συγγράμματά του περὶ μετρικοῦ συστήματος τῆς Νεαπόλεως.

‘Ο Κ. Βοδδιὲν ἐκ Μεκλεμβούργης πράγματείαν περὶ τοῦ Μεκλεμβούργικοῦ ἀρότρου.

‘Ο Κ. Θεόδωρος Λαραΐδης πλοιάρχος Γάλλας, ιστορίαν τοῦ Πολιτισμοῦ, ὑπὸ Γιζότου, καὶ ζητήματά διοικητικοῦ δικαίου ὑπὸ Χαρμονίου.

‘Ο Κ. Ἀλδενχόβεν τὸν ὁδηγὸν τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ελληνικὸν χάρτην του.

‘Ο Κ. Παππαδόπουλος Βρετός τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἡρακλείας.

‘Ο Κ. Λειμάνος εἰς Λεύδην ὑπετχέθη τὸν δεύτερον, φάκελλον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Μουσείου τῆς ὅποιας ἐπεμψεν ἡδη τὸν πρῶτον κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ὀλλάνδας.

‘Ο καθηγητὴς Κ. Θύλεριχος ἐπρόσφερε τὴν περίεργον εἰς τὴν Ἑλλάδα περιήγησίν του.

‘Ο Κ. Κόμης Ἀλβ. Πορταλῆς, θαλαμηπόλος τῆς Α. Μ. τοῦ Β. τῆς Προυσίας, καὶ γραμματεὺς τῆς ἐφ Κωνστντινουπόλει πρεσβείας ἐπρόσφερε Δρ. 70.

‘Ο Κ. Νίκολσων Χάβ, πλοιάρχος, Δραχ. 57; 80.

‘Ο Κ. Κρεμιὲ δικηγόρος εἰς Πατρίσια, 45, 44.

‘Ο Κ. Οδ. Ι. Μ. Μαρκέσιος Ταλερὺ, Πατρίκιος τῆς Γαλλίας, 150, Δραχ.

‘Ο Κ. Ἀγγ. Μουστόξυδης, Πρόξενος Ῥωσσικὸς εἰς Θεσσαλονίκην, ἐπρόσφερε Δρ. 100.

Τὸ εἰσόδημά τοῦ ἔτοις τούτου ἐπρεπε νὰ εἴναι ἐκ Δραχ. 5790 διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν μελῶν θίναι 385. Σύνηχθησαν δὲ πράγματικῶς Δρ. 4203, 97, διότι τινὰ μὲν τῶν μελῶν κατεγράφησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους, ἄλλων δὲ ἔνδρομὴ καθυστερεῖ, καὶ ἴδιως ἡ τῶν ἔκτος τῆς πρωτευούσης, καὶ θέλει συνάχθῃ κατὰ τὴν προσεχῆ περίοδον. Τὰ

δαπανηθέντα είναι Δρ. 3721, 52. ὥστε μένουν εἰς τὸ ταμεῖον ἐκτὸς τῶν εἰσέτι συνακτέων, ἀκόμη Δρ. 486, 97.

Τοιαῦτα είναι, Κύριοι, τὰ κάτα τὸ λῆξαν ἔτος πρακτικὰ τῆς ἐταιρίας, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουν μικρὰν μὲν ἵσως τὴν δύναμίν μας, ἀλλὰ μεγάλην τὴν προθυμίαν μας. Ἀλλ' ἂς ἀνδριζώμεθα, Κύριοι καὶ ἀν τὸ σῆμερινὸν ὑπουργεῖον(α), διὰ λόγους τοὺς ὅποιους δέν είναι ἡμέτερον νὰ ἐκτιμήσωμεν, κατέπαυσε πρὸ ἐνὸς ἔτους πᾶσαν ἀρχαιολογικὴν ἐργασίαν μὴ χορηγῆσαν εἰς τὸν Ἐφορόν τοῦ Κ. Μουσείου τοὺς πορους πρὸς ἔξακολούθησιν αὐτῶν, τὸ καθ' ἡμᾶς ἀς ἐπιτελνωμεν τὰς προσπαθείας μας, διότι ἡ ἐθνικὴ δόξα είναι παρακαταθήκη τῆς ὁποίας δλοι καὶ ἔκαστος χρεωστούμεν νὰ εἴμεθα ἄγρυπνοι φύλακες·

(α) Τὸ ἐπὶ Κ. Θεοχάρη.